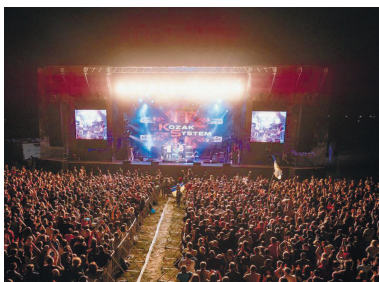

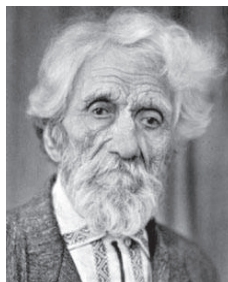
ФЕСТИВАЛІ

ОСТАННІЙ
«БАНДЕРШТАТ»

стор. 5

СТОРИНКИ
ІСТОРІЇ

ТВОРЕЦЬ
ШЕВЧЕНКІАНИ

стор. 10-11

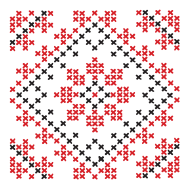
МУЗЕЙНИЦТВО

ПАЛАЦ
РОЗУМОВСЬКОГО

стор. 15

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№34-35 | 30 серпня 2019

Заснована в січні 1991 року в Києві

ISSN 2519-4429

НИЩУК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

29 серпня в Україні призначено новий уряд. Міністром культури, молоді та спорту України став Володимир Бородянський — український медіа-діяч, голова правління ПрАТ «ММЦ СТБ» (2004-2018).

Аколишній міністр культури, Євген Нищук, як не намагався сподобатися Володимиріві Зеленському, але все ж таки був відправлений у відставку. З чим ми усіх і вітаємо! Сьогодні хочемо нагадати читачам «КіЖ» найбільші скандали,

пов'язані з Євгеном Нищуком та його заступниками, через які його «команду» назвали «нищителями української культури».

СПРАВА ГРИМЧАКА І ТОРГІВЛЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННИМИ ТЕРИТОРІЯМИ

Пізно увечері, 14 серпня, НАБУ та СБУ затримали у Києві заступника міністра з питань тимчасово окупованих територій Юрія Гримчака і його помічника.

Їх звинувачують у вимаганні хабаря за вплив на рішення суддів та чиновників Міністерства культури для ухвалення замовних рішень. Загалом

вони нібито вимагали від підприємця суму в \$ 1,1 млн. Йшлося про будівництво «багатофункціонального комплексу громадського призначення» та кафе у Печерському районі на Набережному шосе (буферна зона Печерської лаври).

«В історії з Гримчаком дивуються: що там у Мінкульті такого, за що \$1 млн можна дати? – поставив запитання на своїй сторінці у Фейсбук журналіст Денис Бігус. – Без Мінкульту в Києві не можна побудувати ні-чо-го. І йдеться не лише про історичний центр. Останні розбірки стосувалися навіть забудови промзон десь на «Либідській». Іронічно, що до промзон Мінкульт дістався тому,

що історичний центр уже тупо закінчився. Ну ось посеред Лаври ще треба ТРЦ із багатоповерхівкою навалити, а так більше й ніде...»

За часів Нищука торгівля землями пам'яткоохоронного призначення стала на «конвеєр». Тільки в Києві пройшло з десяток протестів, пов'язаних із забудовами в історичному центрі міста. Били на сполох навіть забудовники, заявляючи, що за великий хабар можна узгодити з Міністерством культури будь-які будівельні роботи в будь-якому історично-цінному місці. Причому без хабаря забудовник неодмінно отримає відмову з розмитим формулюванням – наприклад, від-

правлять на доопрацювання документацію, а що саме «доопрацювати» - тут вже нехай в хід іде фантазія і кмітливність самого забудовника...

Міністерство культури, схоже, переслідувало єдину мету: зруйнувати всю культурну інфраструктуру держави, розпродаючи її по шматочках і знищуючи,

Продовження на стор. 2

НИЩУК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Продовження, поч. на стор. 1

- вважає президентка ГО «Фонд гуманітарного розвитку України» Наталія Заболотна. - Відомство перетворилося на безперобийний маховик з погодження одіозних забудов на землях історико-культурного пам'яткоохоронного призначення, що знищують не просто культурне середовище країни, але й середовище людського життя».

КЕРІВНИК НАЦЗАПОВІДНИКА У ЛАВРІ ПІДТРИМУЄ ОКУПАНТІВ

«Колишній Мінкульт так і не спромігся провести нормальний конкурс і обрати повноцінного генерального директора. Нині на господарстві якийсь дивний офіцер у відставці чи то КГБ, чи то СБУ, чи то ФСБ, чи ЦРУ? Дуже близький до одіозного нардепа Новинського. Зрозуміло, жодного стосунку до культури і музеїв він не має», - зазначає редактор журналу «Музеї України» Віктор Тригуб.

Йдеться про Олександра Рудника — людину без відповідної освіти і досвіду роботи у галузі. Нагадаємо, що ще 5 вересня 2017 року міністр культури Євген Нищук разом зі своєю заступницею Тамарою Мазур, зірвавши конкурс на посаду генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, призначили виконувачем обов'язків гендиректора заповід-

ника вищезазначеного Рудника, засекретивши його біографію.

Він гідно виконував волю Нищука і Мазур: погоджував маніпуляції з «буферними зонами», «закривав очі» на незаконне будівництво, відкривав виставки разом з ієрархами РПЦ в Україні, виставляв портрети Путіна, покровительствував співробітникам, які їздили в анексований Крим на наукові конференції, організовані окупантами тощо. А низку працівників-патріотів було цинічно звільнено. Вони досі доводять неправомірність цих рішень у судах...

РУЙНУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕРЖАВИ

Згадаймо й численні скандали, пов'язані з керівниками провідних музейних установ держави (Національний музей історії України, Національний музей народної архітектури та побуту України, Львівська національна галерея мистецтв імені Б. Г. Возницького, Національний заповідник «Хортиця» та ін.). Не додали позитивного іміджу Мінкульту намагання ділити керівників підвідомчих установ, підприємств і організацій на «своїх», які згодні брати участь у корупційних схемах, і «чужих», які були піддані безпрецедентним у новітній історії України «цькуванням» і «гонінням»... Для таких керівників було два шляхи – звільнення або реорганізація підприємства. Згадаймо, приміром, ДП «Українафільм» та ДП «Національне газетно-журнальне ви-

давництво», які були де-факто знищені, а де-юре приєднані до «пронищувальського» ДП «Національний центр Олександра Довженка». Або епопею з керівництвом Українського інституту книги 2017-го чи скандал із призначенням головою Українського культурного фонду Марини Порошенко...

ВОРОГ ПРЕСИ

У квітні 2019 року Національна спілка журналістів України за поданням редакцій газет і журналів Національного газетно-журнального видавництва внесла міністра культури України Євгена Нищука до списку ворогів преси: через бездіяльність у справі реформування ЗМІ. Щоб помститися журналістам, Нищук вирішив наприкінці своєї каденції ліквідувати державне підприємство, яке від 1990 року видавало газети і журнали культурологічного спрямування.

Проте, як виявилось, справжньою причиною злочинних дій Мінкульту в цьому разі було бажання заволодіти приміщеннями видавництва. У недалекому майбутньому на території, де розташовано це приміщення, біля метро «Голосіївська» мають намір збудувати житловий комплекс з паркінгом, торговим центром, фітнесом, 150-ма магазинами, кінотеатром і музеєм кіно «Довженко». Коментує громадський активіст Олег Кияшко: «Щодо даного ДПТ (детальний план території, вул. Васильківська, 1) було подано два позови від громадськості до Окружного адміністративного суду столиці: скасувати «рішення» Київради з ухвалення незаконного

ДПТ 10.07.2018, куди також входять межі території по вул. Васильківська, 1. Позивачами були Руслан Андрійко та ГО «Спілка порятунку Голосієва». Суд ухвалює рішення на користь забудовників... Станом на цей час касаційний суд розглядає позов уже без залучення громадськості».

А редакції газет і журналів наразі, після незаконного відчуження майна Національного газетно-журнального видавництва, залишилися на вулиці, працівники позбавлені доступу до власних робочих місць...

ПСЕВДОРЕФОРМА МУЗИЧНИХ ШКІЛ

Планування реформи мистецької освіти активізувалось у 2016 році з поверненням Є. Нищука на посаду міністра культури. Відповідні накази міністра – № 352 від 24.04.2019 та № 628 від 12.07.2018 були піддані різкій критиці мистецької громадськості.

Наказ № 352 запроваджує нові типи освітніх програми, які порівняно з чинними нормативами передбачають загалом менший обсяг занять для учнів мистецьких шкіл, і, зокрема, зовсім не передбачають таких популярних напрямків, як сольний спів і театральне мистецтво. Передбачається також усунення предметів «сольфеджіо» та «музична література» і запровадження замість них – «музичної граматики» і «бесід про мистецтво», також з меншою кількістю годин. Наказ № 628 стосується порядку атестації викладачів, яка вимагатиме від викладачів приділяти більше часу написанню звітів, методичних про-

грам, а також рахувати, який відсоток учнів брав участь у концертах, курсах та інших заходах.

Близько двох тисяч викладачів мистецьких шкіл 6 червня 2019 року вкотре вийшли на акцію протесту під Міністерство культури України, а «віз і нині там»...

«ОСВОЄННЯ» КОШТІВ

Величезні фінансові потоки, які проходили через Український культурний фонд і Держкіно, переконані, варті окремого розслідування. Знадто часто актор Нищук мав ролі у фільмах, які фінансувалися через підвітне міністрові Нищуку відомство... А от про нецільове витрачання міністром та його заступниками бюджетних коштів годі й згадувати. Постійні закордонні поїздки, премії в сотні тисяч гривень, підозрілі державні закупівлі, неподання декларацій, вимагання «відкатів» з наданих міністерством коштів (згадаймо, як минулого року чиновники Мінкульту вимагали 30 000 грн із 500 000 грн гранту від організаторів фестивалю «86»)... Усе це було щоденною практикою Нищука і Ко.

На жаль, це далеко не всі скандали, які були пов'язані із вкрай некомпетентною діяльністю колишнього керівництва Мінкульту. Дуже добре, що ці «діячі» вже відправлені на смітник історії. Щиро сподіваємося, що діяльність экс-міністра культури України Євгена Нищука та його заступників, зокрема, одіозної Тамари Мазур, не залишиться поза увагою правоохоронних органів.

Семен ВАСИЛЕНКО

НА БОГУСЛАВЩИНІ ВІДЗНАЧИЛИ СОТУ РІЧНИЦЮ З ПОЧАТКУ МЕДВИНСЬКОГО ПОВСТАННЯ

17 серпня у Медвині на Богуславщині відзначили 100 років від початку Медвинського антибільшовицького повстання (1919-1922).

Урочиста програма розпочалася у центрі села, поблизу пам'ятного знаку учасникам Медвинського повстання, де активісти освітнього проекту «Медвин. Повстання» презентували виставку, присвячену історії цієї події. Вона містила інформаційні банери, фотографії повстанців та фотозону, що складалася із двох частин. Одна з них демонструє велич, гідність медвинців, які виборювали свободу, і містить речі побуту, елементи цивільного і військового одягу, який носили 100 років тому. Інша складається зі старих, поніве-

чених речей і символізує наслідки окупації, яку спричинили вороги.

Співавторка виставки, організаторка освітнього проекту «Читай із задоволенням» Тетяна Овчар наголосила, що події 100-річної давнини дуже нагадують теперішні: «Як і тоді, сьогодні противник один і той же – Росія. Колись армія УНР і повстанці, а тепер наші воїни захищають наші домівки. Шануйте героїв, шануйте і піклуйтеся про їхні родини та про родини тих, хто щодня виборює нашу незалежність на сході. Звикайте до слова «окупація», бо саме окупованими є наші території на Сході, окупованою стала наша Україна 97 років тому».

Під час відкриття виставки бандурист, заслужений артист України Тарас Силенко виконав народні пісні і думи, а також розповів про постать легендарного очільника пропаганди Медвинського повстання, бандуриста Антона Митяя (Петюха). На заході виступи-

ли і голова Медвинської ОТГ Світлана Плаксун, медвинський сільський голова трьох скликань Петро Листопад, представник Лисянського реєстрового козацтва Олександр Гаврилук, очільниця богуславського осередку ВО «Свобода» Ольга Петренко.

Ведуча заходу та співзасновниця освітнього проекту «Медвин. Повстання» Марина Гогуля зазначила: «Учасники Медвинського антибільшовицького повстання планували боронити своє село, аж поки на допомогу не прийде військо Петлюри. Вони були не просто патріотами свого села, а й України і бачили свою малу Батьківщину частиною самостійної Української держави – Української народної республіки».

Того ж дня у Медвинському будинку культури відбулася прем'єра документального фільму «Медвинське повстання», знятого спеціально до століття події Наталією і Віктором Горянськими. Зал,

де відбувався показ, був ущерть заповнений глядачами, а після перегляду стрічки виступили співтворці фільму та глядачі, які мали нагоду поділитися своїми враженнями. Один із них, Павло Оринчак, який приїхав на захід із Білої Церкви, розповідає: «Неймовірно, скільки відваги і рішучості мали повстанці – чинили спротив силам ворога, що явно переважали, по-суті, перебували в оточенні без гарантованої підмоги з боку союзницьких підрозділів. Вражає їхня передбачливість: уже тоді вони розуміли, що з більшовиками домовлятися не можна і треба боронитися щосили».

Захід організували освітня ініціатива «Медвин. Повстання» і Медвинська сільська рада.

Нагадаємо, що 1919 року медвинці разом із мешканцями сусідніх сіл об'єдналися, щоб дати відсіч більшовицьким окупантам. Пік повстання припадає на серпень 1920 року – тоді

більше тижня селянам вдавалося відтіснити більшовиків, однак регулярна армія на чолі з Бudyонним усе ж зайшла в село, кілька днів грабувала і палила хати, знущала над цивільним населенням, а повстанці мушили відступити. У жовтні 1920 року бudyонівці влаштували у Медвині каральну акцію, стративши близько 80 цивільних мешканців. Далі, аж до 1922 року, повстанці боролися у підпіллі. Багато із них безслідно позникали у тюрмах ЧК, а ті керівники повстання, що погодилися на більшовицьку амністію, недовзі були ліквідовані.

23 серпня показ фільму «Медвинське повстання» відбувся і в Богуславі. Опісля нього глядачі мали змогу поспілкуватися із творцями фільму та поділитися враженнями. Того ж дня на головній площі міста діяла виставка до сторіччя Медвинського повстання.

Марина ГОГУЛЯ

В Одесі пройшов ювілейний X Міжнародний Одеський кінофестиваль, який був феєрично теплим і дозволив гостям переглянути світові шедеври кіно.

Ганна ОБОРСЬКА

Цьогоріч на участь у ювілейному X ОМКФ було подано 1110 фільмів з 40 країн із трьох континентів. За головний приз – Гран-прі – змагалися 12 фільмів-учасників Міжнародного конкурсу, у Національній конкурсній програмі брало участь 5 повнометражних та 10 короткометражних стрічок, у Конкурсі європейських документальних фільмів – 8. Загалом у конкурсних і позаконкурсних програмах фестивалю глядачі переглянули близько сотні фільмів.

Цього року з нагоди ювілею фестивалю відбулися одразу два open air-перформанси на Потьомкінських сходях. Глядачам спершу було продемонстровано культовий фільм «Козаки» (1928) виробництва MGM. А потім гості ОМКФ побачили унікальний музичний медіа-перформанс-оперу «Сходи до...» Влада Троїцького. Це шоу створювалося спеціально до ювілею. Покази просто неба чекали на глядачів й у Зеленому театрі – зокрема, у 6-й день кінофестивалю там було показано німецьку стрічку, класику німого кіно, «Кабінет доктора Калігарі» Роберта Віне. Прем'єра фільму відбулася в Берліні 1920 року. Саме ця стрічка поклала початок німецькому кіноекспресіонізму. Це перший фільм в історії кіно, де було зображено зміну людської свідомості. Спеціальний показ у Зеленому театрі супроводжувало своїм виступом британське музичне тріо «The Tiger Lillies». У межах X ювілейного ОМКФ у секції «Спеціальні покази» глядачам ОМКФ показали стрічку Сергія Лозниці «Процес», фільм Віталія Манського «Свідки Путіна», а також картину легенди світового кіно Аньєс Варда – «Варда за Аньєс».

Під час ОМКФ була представлена українська ретроспектива від Довженко-Центру – «Голлівуд на березі Чорного моря», який цього року продемонстрував фільми-легенди від культових режисерів Одеської кіностудії. До спеціальної програми, приуроченої до 100-річчя Одеської кіностудії, увійшли такі стрічки: «Мовчи, суме, мовчи» (1918, реж. Петро Чардинін), «Ягідка кохання» (1926, реж.

ДЕСЯТИЙ ЮВІЛЕЙНИЙ

Олександр Довженко), «Весна на Зарічній вулиці» (1956, реж. Марлен Хуциєв, Фелікс Міронер), «Формула веселки» (1966, реж. Георгій Юнгвальд-Хількевич), «Воєнно-польовий роман» (1983, реж. Петро Тодоровський) та «Настроювач» (2004, реж. Кіра Мурагова).

Цього року вперше незрячі та люди зі слабким слухом мали змогу переглянути два фільми з програми Одеського міжнародного кінофестивалю. Фільм «Мої думки тихі» був доступний з тифлокоментарем, а стрічку «Чоловік, який купив Місяць» продемонстрували в межах ОМКФ з адаптованими субтитрами для людей з порушеннями слуху.

Почесна гостя ювілейного ОМКФ – французька акторка Катрін Денюв провела творчу зустріч. Упродовж фестивалю гості мали змогу побачити міні-ретроспективу трьох найзнаковіших фільмів за участі Катрін Денюв. На церемонії закриття X ОМКФ акторка отримала головну нагороду фестивалю – «Золотого Дюка» за внесок у кіномистецтво.

Катрін Денюв палко ділилася своїми думками із гостями: «У мене було звичайне дитинство. Моя мама познайомилася з татом, коли була дуже юною. Пізніше вона припинила працювати, адже в родині 4 дочки. Дитинство я провела з сестрами. Не можу сказати, що тоді щось вплинуло на моє рішення стати акторкою... Щиро кажучи, в кіно я потрапила випадково. Моя сестра була акторкою й одного разу запропонувала мені прийти на проби до фільму, в якому хотіла зніматися вона. Так усе й почалося. Згодом я познайомилася з Жаком Демі та знялася в «Шербурзьких парасольках». До цього я не була впевнена, чи хочу залишитись у цій професії... А ще коли мені пропонують зіграти у фільмі, я більше звертаю увагу на сюжет та історію, ніж на саму роль. Якщо сюжет мені здається цікавим, я можу погодитися зіграти і другорядну роль».

Катрін Денюв розповіла, що єдине, що вона може порадити молодим акторам, – покладатися на свої відчуття і довіряти своєму смаку. «Будьте наполегливі, адже наразі все більше людей хочуть займатися кіно або театром. Ми не можемо бути впевнені, що досягнемо успіху, тому нам має подобатися шлях, яким ми рухаємося».

А ось справжньою несподіванкою церемонії закриття X ювілейного Одеського міжнародного кінофестивалю стало вручення Гран-прі. Головну нагороду ювілейного ОМКФ отримали одразу дві стрічки – «Додому» (реж. Нариман Алієв) та «А потім ми танцювали» (реж. Леван Акін). Переможцем Конкурсу європейських документальних фільмів стала картина «Бо ми мужики» (реж. Петтер Соммер, Ю. Вемуд Свендсен). Спеціальну згадку журі Конкурсу європейських документальних фільмів отримала стрічка «Для Самі» (реж. Ваад аль-Катіб, Едвард Воттс). Дипломами ФІПРЕС-СІ були нагороджені український повнометражний фільм – «Мої думки тихі» (реж. Антоніо Лукіч), а також відзнаку отримала українська короткометражна стрічка – «У нашій синагозі» (реж. Іван Орленко). Спеціальну згадку журі Національного конкурсу отримав Андрій Лідаговський за роль у стрічці «Мої думки тихі» (реж.

Антоніо Лукіч). У Національному конкурсі найкращим українським короткометражним фільмом став «Секрет, Дівчинка та Хлопчик» режисерки Оксани Казьміної. Володарем «Золотого Дюка» у номінації «Повнометражний фільм» став «Тато – мамин брат» (реж. Вадим Ільков). «Дюка» за найкращу акторську роботу у Національному конкурсі отримала Ірма Вітовська за роль у стрічці «Мої думки тихі» (реж. Антоніо Лукіч). У категорії «Найкраща режисерська робота» переміг Вадим Ільков за стрічку «Тато – мамин брат». Головні арбітри Одеського міжнародного кінофестивалю – глядачі – обрали найкращим фільмом Національної конкурсної програми «Мої думки тихі» (реж. Антоніо Лукіч), який отримав Приз глядацьких симпатій. У межах Одеського міжнародного кінофестивалю ця нагорода вручалася вперше. Найкращими за версією журі Міжнародної конкурсної програми у номінації «Найкраща акторська робота» переміг Леван Гелбахіані за роль у стрічці «А потім ми танцювали» (реж. Леван Акін). Найкращим режисером став Алехандро Ландес за стрічку «Монос». Найкращим фільмом журі назвало стрічку «А потім ми танцювали» (реж. Леван Акін). Переможцями Пітчінгу назвали такі проекти: 60 тисяч гривень від ОМКФ отримала грузинська драма «Panopticon». Приз від телеканалу «Україна» номіналом у 60 тисяч гривень вручили проекту Валентина Васяновича «Відблиск». Приз від глобального руху солідарності за гендерну рівність HeForShe, заснованого структурою Організації Об'єднаних Націй ООН, вручили двом проектам, кожному з яких дісталася 60 тисяч гривень. Переможці – два проекти, які створили творчі тандеми – режисер та продюсерка: трагіко-

медія «Перше вересня» Романа Бондарчука та продюсерки Олени Єршової та «La Paliciada» Філіпа Сотниченка, Валерії Социвєць, Сашка Чубка. Стрічка «Ти – космос» режисера Павла Острікова, продюсера Володимира Яценка отримала Спеціальний приз від Wajda studio – участь у тренінгу Ekran+2020 р. Також Спеціальну згадку отримав проект Дар'ї Жук «Наші груди – наша зброя: історія руху Femen». У номінації Work in progress журі відзначило такі роботи: україно-швейцарський проект «Забуті» – режисерка Дарія Онищенко отримала приз у розмірі 150 000 гривень від Українського Інституту. Приз від новин «Сьогодні» телеканалу «Україна» – 60 тис. грн – отримав документальний проект «Крихка пам'ять» молодого режисера Ігоря Іванка. Нагороду від генерального авіаперевізника МАУ – авіаквитки номіналом у 2000 євро отримав проект «Грім» режисера Іоане Бобейка. Призи EastSeries: комплекс послуг постпродакшн на суму 20 000 євро від компанії Star Media взяв україно-ізраїльський проект «Щаслива нація». Спеціальну нагороду від Series Mania – персональне запрошення взяти участь у Series Mania Writers' Campus отримала робота «Подарунок».

Цього року на Одеський міжнародний кінофестиваль також чекали інноваційні зміни: спільно із компанією TicketsBox ОМКФ розробив нову квиткову систему. Завдяки партнерству з ТАСКОМБАНКОМ і Mastercard в Україні ОМКФ став cashless-територією – спеціально для цього була випущена фестивальна картка Card OIFF.

XI Одеський міжнародний кінофестиваль відбудеться з 10 до 18 липня 2020. Чекаємо на всіх наступного року!

ПРИЄМНІ ДОСЯГНЕННЯ

Приємні досягнення України на Giffoni Film Festival, так українська стрічка «Пригоди С Миколая» отримала спеціальний приз від COMIX за найсмійніший і найдинамічніший трейлер.

Про це повідомлено на офіційному вебсайті фестивалю.

49-й Giffoni Film Festival пройшов з 19 до 27 липня в італійському місті Джиффоні-Валле-П'яна. Українська сімейна комедія Семена Горова «Пригоди С Миколая» взяла участь у фестивалі серед півтори тисячі

фільмів з усього світу. Картина створена компанією «БІГ ХЕНД ФІЛМС» за підтримки Держкіно.

Для дитячого журі, що складалося з понад 1100 хлопчиків і дівчаток віком від 6 до 9 років, відбулося два покази фільму. Публіка жваво реагувала на жарти та активно підтримувала головного героя Артемка (Максим Лучак) у його боротьбі з крадієм-велетнем (Василь Вірастюк).

Після показів відбулися сесії запитань від юних глядачів сценаристу стрічки Антону Базелінському, який представляв фільм на фестивалі.

А у Франції відбулася велика ретроспектива Kira Mouratova: Rencontre et rétrospective в рамках французького Festival La Rochelle Cinéma. Всього до програми увійшло 6 фільмів непохитної української режисерки, яка сповідувала свій вільний авторський стиль, що близький по духу до французької нової хвилі: «Короткі зустрічі» (1967), «Довгі проводи» (1971), «Астенічний синдром» (1989), «Пізнаючи білий світ» (1978), «Серед сірих каменів» (1983), «Зміна долі» (1987).

Ганна ОБОРСЬКА

«ПІСЕННИЙ СПАС-2019» ПІДБИВАЄ ПІДСУМКИ

Феєричним Гала-концертом на вулиці Михайлівській відгримів ювілейний V фестиваль мистецтв «Пісенний Спас» імені Володимира Шинкарука, подарувавши Житомиру відчуття свята, родинного тепла і багато приємних несподіванок. Саме таким зробила фестиваль його натхненниця, народна артистка Ірина Шинкарук, яка взяла на себе роль головного організатора, голови журі, ведучої та хедлайнера фестивалю.

Фестиваль відбувся уже в'ятьє і цього разу тривав 5 днів: з 15 до 19 серпня. Участь у ньому взяли близько 50 молодих виконавців та 40 зіркових гостей. Також близько сотні виконавців виступили на фестивалній сцені в рамках різножанрового Мистецького марафону.

Нагадаємо, що Міжнародний фестиваль мистецтв «Пісенний Спас» імені Володимира Шинкарука було засновано у 2015 році в пам'ять про відомого педагога, поета, перекладача, барда і конферансьє, якого не стало у грудні 2014 року. Припадає він на найближчі до свята Спаса вихідні дні, оскільки Володимир Шинкарук народився саме 19 серпня. У фестивалі в різні роки брали участь співаки з Білорусі, Молдови, Грузії, Франції, Італії. Президентом і головою журі фестивалю є донька Володимира Шинкарука – народна артистка України Ірина Шинкарук.

СЮРПРИЗИ

Сюрпризів, справді, було багато. Популярний дует «The ВІО» на Гала-концерті потішив своїми хітами «Ганджа» та «Мануна», а соліст гурту Мирослав Кувалдін запалив усіх гуцульськими мелодіями, неповторним гумором та несподіваним іміджем, презентувавши свій новий проект «Юпуч». Олександр Воевуцький та гурт AVIATOR презентували сольні програми, а соліст гурту Дмитро Тодорюк на Літературній алеї дебютував як автор і постановник оригінальної вуличної імпрези «Сказання про Володимира та його спадок». Побачили житомиряни на фестивалній сцені і своїх улюбленців: Анатолія Говорадла, Аллу Попову, Анжеліку Рудницьку, Артема Кодратюка та ін.

Ще одним сюрпризом став виступ молодого італійського співака Альфонсо Олівера, який уже рік живе в Україні, вчить українську мову і перекладає та переспівує італійською українські хіти та народні пісні. Особливо йому подобається творчість Андрія Кузьменка та «Океану Ельзи», пісні яких, завдяки Альфонсо, котрий працює на радіостанції, зазвучали і в Італії. Про «Пісенний Спас» він дізнався з Інтернету й одразу ж зв'язався з організаторами.

ЗНАЧЕННЯ

Усі – й учасники фестивалю, і гості, і члени журі – відзначали, що за п'ять років існування «Пісенний Спас» став справжнім культурним явищем у музичному житті України та отримав визнання за її межами. Доброю традицією стала участь у фестивалі білоруських виконавців, другий рік поспіль до популяризації фестивалю долучаються італійці, про фестиваль знають у Франції, Болгарії, Словенії, Грузії та інших країнах.

Але незмінним лишаються традиції родинного єднання та спадковості поколінь, які лежать в основі фестивалю. «Є базові людські цінності – любов, вдячність і спадковість. Усе це – про «Пісенний Спас». Я за це літо побувала на десятках фестивалів, але «Пісенний Спас», де на одній сцені єднанню Володимира Шинкарука, і наше з Іриною покоління, і зовсім молоді виконавці, – він особливий. Ми – одна сім'я, тут випадкових людей немає», – зазначила багаторічний член журі фестивалю, співачка і ведуча Анжеліка Рудницька.

«До тата на день народження завжди збиралося багато дру-

зів, і коли його не стало, першим спонтанним бажанням було зібрати друзів на фестиваль його пам'яті. Але п'ять років тому ми не могли й уявити тих масштабів, до яких нині виріс «Пісенний Спас», поєднуючи на одній сцені відомих зірок і молодих виконавців. Думаю, тато був би задоволений, бо й сам був організатором не одного фестивалю і завжди тишився, коли давав дорогу молодим. Я вдячна усім, хто пам'ятає тата, хто цінує його творчість, хто усі ці п'ять років підтримує нас, хто чекає 19 серпня, щоб приїхати до Житомира, який за ці роки справді став епіцентром святкування Спаса», – говорить президент фестивалю «Пісенний Спас» Ірина Шинкарук.

ПЕРЕМОЖЦІ

Але всіх цікавило, хто стане переможцем конкурсної частини «Пісенного Спаса». А вже одним із головних завдань фестивалю є відкриття нових імен. Саме для цього існує уже чотири роки фестивалний конкурс, який нині має чотири номінації: конферанс, естрадна пісня, авторська пісня та фольк.

Тут теж були свої «повороти долі». Артем Неждан із Чернігова уже втретє брав участь у «Пісенному Спасі». І досвід фестивалю пішов на користь – Артем цього року таки взяв Першу премію.

У виконавця авторської пісні з Демократичної Республіки Конго, молодого репера Мокуби Ізізі Генока на фестивалі утворилася своя група підтримки, що супроводжувала співака на його виступах і щиро вболівала, чуючи пісні рідною мовою. Усі вони – студенти житомирських вишів. Рішенням журі Мокуба отримав Другу премію у своєму жанрі.

А володарем Гран-прі фестивалю стала молода яскрава співачка з Калуша Христина Дутчак.

МИСТЕЦЬКА ЧАСТИНА

І, звичайно ж, не можна оминути увагою мистецьку частину фестивалю, без якої він втратив би свій шарм та розмаїття. Це і фестивалний ярмарок, на якому можна було побачити виробів провідних майстрів народної творчості з різних куточків України. І традиція читання віршів Володимира Шинкарука та участі в мистецькій частині фестивалю сучасних поетів.

І Мистецький марафон, у якому за три дні взяли участь понад сотня виконавців та гуртів: від дитячих колективів до аматорів народної пісні, танців, розмовного

жанру тощо. Свою творчість житомирянам дарували представники з Вінниці, Овруча, Олевська, Черняхова, Малина, Городища, Тетерівки, Сінгурів, Кодні та Станишівської ОТГ. «Вони всі чекали рік, щоб виступити в рамках фестивалю, бо це вже стало доброю традицією. І це жанрове розмаїття ще раз підкреслює, якою багатогою є наша культура і скільки у нас є талановитих виконавців. Хтозна, можливо, ті діти, які сьогодні виступали в Мистецькому марафоні, за кілька років вийдуть на цю сцену в рамках конкурсної програми. Це теж наша спадковість поколінь», – зазначила координатор Мистецького марафону Ірина Єфімова.

НА ЧЕРКАЩИНІ ВІДБУВСЯ ВЖЕ 6-Й SHE.FEST

Близько 10 тисяч відвідувачів із різних куточків України об'єдналися навколо ідей, написаних майже 200 років тому. «Під вільним небом!» — саме під таким лозунгом 17 та 18 серпня 2019 р. на батьківщині Тараса Шевченка, у селі Моринці, що на Черкащині, вшосте відбувся мистецький фестиваль «She.Fest».

Подія вже стала традиційною для Черкащини і тишить своєю багатогранністю. А вже вдень та навіть вночі для відвідувачів фестивалю працювали 10 локацій.

Учасниками музичної сцени фестивалю цього року стали такі гурти, як ТАРТАК, KARNA, ВІЙ, Go-A, САД, ШПИЛЯСТІ КОБЗАРИ та Віктор Пашник, а ведучими вже традиційно були улюбленці публіки Юрій Шивала та Олександр Висоцький.

На Просвітницькій галявині протягом двох днів можна було відвідати гутірки з відомим казкарем Сашком Лірником, письменником Василем Шклярем, а також лекції багатьох мовознавців, літературів, шевченкознавців, серед яких професор кафедри української літератури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Ірина Савченко, мовознавець Світлана Ковтюх, доцент кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна Микола Зубков. Відбулась презентація книги та фільму «Тарас. Повернення» режисера Олександра Денисенка.

Театральна сцена відзначилась повним аншлагом протягом двох днів. Глядачам було запропоновано

виставу «Сон. Комедія» творчої майстерні «Театр у кошику» (режисер Ірина Волицька, м. Львів).

Ще одна вистава, яка зачарувала фестивалників, приїхала до Моринців із Південної України: шевченківські «Гайдамаки» Миколаївського академічного художнього драматичного театру (режисер Євген Олійник, м. Миколаїв) зібрала переповнену залу.

Однією із важливих локацій фестивалю є Художня галявина, адже Тарас Шевченко на фестивалі — художник. На цій локації відбулося безліч цікавих івентів: акварельний, пастельний та акриловий живопис, виготовлення 3D листівок, розмальовка-антистрес, виготовлення витинанок, розпис еко-торбинок, арт-терапія в супроводі кваліфікованого психолога для всіх охочих, малювання на вологому жатому папері, мехенді (розпис хною на руках), виготовлення браслетів зі скляних намистинок та підвісок, виготовлення ляльок-мотанок, вишивання стрічками тощо.

На Дитячій галявині відбувалися майстер-класи з володіння шаблею та списом від дитячої студії козацьких бойових мистецтв «Герць», майстер-класи з дитячого малюнка, володіння батоном, інтерактиви та руханки. Діти брали участь у конкурсі декламування віршів Тараса Шевченка, за що отримували від фестивалю цінні подарунки та відзнаки.

Окрім того, на усіх охочих чекали екскурсії меморіальним музеєм в с. Шевченкове та Моринці, майстер-класи з хенд-мейду, виставка народних майстрів і художників.

Еліза СОЛОДКА

ОСТАННІЙ «БАНДЕРШТАТ» – ПРАВДА ЧИ ВИГАДКА?

Чутки про те, що один з найпотужніших патріотичних фестивалів України «Бандерштат» буде цього року останнім, напружено витали у повітрі ще до його проведення. Хоча такі маркетингові схеми давно відомі. На кшталт: акція, 50% знижка, розпродаж у зв'язку із закриттям магазину тощо.

Людська психологія часом примітивна: сказали, що не буде зарплати, – греби сіль і гречку. Тому на деяких фестивалів вплинув навіть цей фактор.

На жаль, патріотичні фестивалі в Україні – рідко прибуткові. Тому не дивно, що «фест-прабатько», з якого народилось чимало менших фестивалів, теж не завжди спроможний себе хоча б окупити. Минулого року, за словами організаторів, фестиваль «влетів» в мінус майже на мільйон гривень. Тож цього року, напевно, засновники зважували всі «за» і «проти» перед тим, як його запустити. Та, на щастя, вирішили все-таки провести фест.

Незважаючи ні на що, тринадцятий «Бандерштат», який проходив з 2 до 4 серпня, відбувся, як завжди, потужно. Тисячі людей з'їхались з усієї України, щоб відчути його дух. Дух патріотизму, який починається назвою і закінчується модною підбіркою крутих українських диско-треків, під які танцюють діти фестивалів. Незважаючи на холод і не завжди ясну погоду, фестиваль зібрав майже 10 тисяч українців.

Перший день фесту був організаційно-побутовий. Люди з'їжджалися, розгашували свої намети, облаштовували майбутні «домівки». Гутіркова програма цього дня була місткою. Відкрили літературну сцену, на якій виступили ветерани УПА, Андрій Крутень, Сергій Мартинюк, Андрій Мочурад, Саша Гонтар, Юрій Издрик, Євген Бондаренко та Ігор Астапенко. Далі відбулись поетичні читання з вільним мікрофоном. Увечері, в акустичній атмосфері біля ватри, заспівали гурти «Широкий лан» та «Тінь сонця». Вогняний вечір завершило яскраве фаер-шоу, яке плавно переходило у динамічну дискотеку, що відбувалась біля основної сцени. Аж до півночі бандерштатівців заплював DJ MICIK GONIBEZ. Тому всі, у кого ще лишилися сили після виснажли-

вої дороги, мали змогу розтрусити кістки та потанцювати під українські хіти.

Другий день фестивалю був динамічніший, ніж перший. Оскільки «начинка», або екватор, завжди найсмачніше. На літсцені мікрофон ледь не луснув від такої кількості спікерів. Серед них: неперевершений Макс Кідрук, фантастична Ірена Карпа, феєрична Яніна Соколова, фундаментальний земляк фестивалю – Олександр Ірванець (рідне місто – Рівне, що неподалік від Луцька) тощо.

«На «Бандерштаті» я втретє. Мене страшно тішить, що малі, провінційні міста мають такі фестивалі», – поділився письменник Олександр Ірванець. На запитання, чи планує випускати свою збірку, в яку увійде його сатирична фейсбук-творчість, віджартувався: «Ну якщо хтось сяє і вибере всі мої вірші та надішле мені – я буду дуже вдячний». Бандерштатівці зустріли та провели автора оваціями, а затяті фанати побігли брати автограф і фотографуватись на пам'ять. Словом, все, як завжди: побачив живого класика – лови. І так було з кожним спікером.

Вечірня програма була особливо гарячою і сповненою сюрпризів. Виступили гурти: Bakenbardy, Роллікс, Space of Variations, Epolets, Vivienne Mort, Kozak System, Тартак, а також Qarpa та Dan Alien. Пісенна програма другого дня здалась дещо ліричною. Гурти виконували свої лайтові треки. Приміром, від Kozak System не вистачило «Маніфесту», від Vivienne Mort – драйву, від Тартака – «Не плач за мною, мамо»... Хоча з Тартаком узагалі вийшов казус, оскільки під час його виступу зник звук і світло. Однак фестивалівники не розгубилися, підтримали артиста та співали його пісні, аж поки він зміг «завзвучати». З Іваном Ленно, фронтменом гурту Kozak System, вдалось трішки поговорити про фестиваль і про творчість та майбутні плани:

- Який Ви раз тут?

- Ми вдруге на «Бандерштаті», тільки минулого разу ми були тут 4 роки тому.

- Кажуть, що «Бандерштат» останній. Що думаєте з цього приводу?

- Це добре, як так кажуть. Це завжди створює більший попит і люди приходять, щоб не пропустити останній «Бандерштат», але якщо він відбудеться і наступного року, то це дуже добре.

- Що нового? Над чим працюєте?

- Ми зараз готуємо новий альбом, він готовий майже. Наразі ми випустили пісню та кліп – «Досить сумних пісень» та готуємо пісню під назвою «Повінь». А наступною буде «Закохані злодії», потім «На маленькій планеті» і так аж до лютого. А 29 лютого ми плануємо зіграти сольний концерт, презентуючи новий альбом, який буде називатися «Закохані злодії», в Жовтневому Палаці міста Києва.

- Чи плануєте якісь дуети?

- Буде один дует. Думаю, він буде дуже цікавим. Плануємо дует з переможницею «Голосу країни» Оксаною Мухомою.

Розчулив цього дня патріотичний флешмоб, у якому могли взяти участь усі охочі. Ліхтариками було викладено якір – на підтримку українських моряків, які зараз перебувають у полоні.

СМАЧНИЙ, ПАХУЧИЙ І ВЕСЕЛИЙ

Ці та інші епітети, що підкреслюють особливість фестивалю «Молоко-2019», який відбувся нещодавно у центральному парку культури і відпочинку Чернігова, були ключовими словами програми цього колоритного свята. Їх часто повторювали його ведучі — артисти обласного філармонійного центру фестивалів і концертних програм Інна та Ігор Василенки. І це не набридло. Радше навпаки — посилювало гостроту відчуття особливостей аурі дійства за сценарієм і режисурою провідного спеціаліста департаменту культури і туризму, національностей та релігій Ірини Дерейчук при якісному звуковому забезпеченні фірми «Музика плюс».

Варто підкреслити, що «Фестиваль молока» — один з наймолодших у багатій фестивалівній палітрі області — його біографія

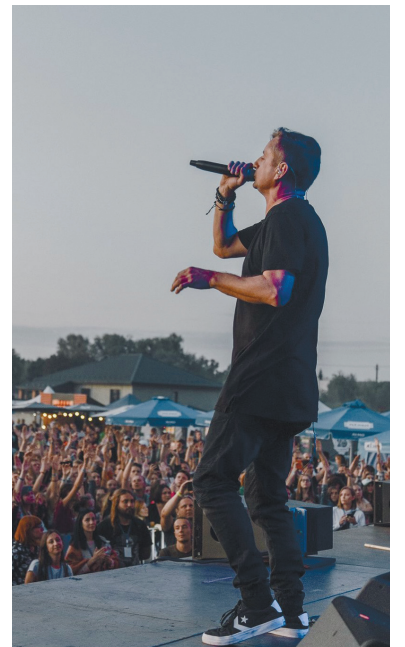
У фінальний день «Бандерштату» виступили: FlIT, Detach, Жадан і Собаки, Фіолет, Карна, Бумбокс, Один в каное та Tapolsky. Програма літературної сцени теж цього дня не пасла задніх. Однак останній день – ностальгійний і жорстокий, оскільки завжди пахне дорогою.

Щоб побачити і почути на «Бандерштаті» усе, – потрібно розділитися на багато частинок. Оскільки програма дуже різноманітна й охоплює усі види відпочинку, куди включений і спорт, і пасивний відпочинок, і навіть традиційні для фесту змагання з арм-реслінгу та боротьба у резинових прозорих кулях, парад повітряних куль, змагання з волейболу, кінопокази, різноманітні квести та багато іншого... Розширена спортивна програма органічно поєдналася із безалкогольною традицією. Охорона перевіряла всіх по кілька разів, тому пронести алкоголь на територію фесту було неможливо. Програма майоріла подіями, на які потрібно було лише встигати, – аби було бажання.

Фестиваль «Бандерштат» буде наступного року! Таку заяву зробив засновник фестивалю, народний депутат України Ігор Гузь, який переконав бандерштатівців у тому, що всі перешкоди ми можемо подолати тільки спільно. В даному разі є запит тисяч людей, які хочуть, щоб фестиваль жив і процві-

тав. Звісно, що для організації такої важливої масштабної події потрібні чималі кошти. Однак чомусь саме «Бандерштат» дуже не любить Росія і часто робить про фестиваль пропагандистські сюжети. Тому в умовах російсько-української війни про заходи, які підвищують патріотичний дух, повинна думати і держава також. Як мінімум, щоб подратувати «сусіда», а максимум – просвітити тисячі людей, які творять майбутнє України.

Елизавета КРАСНІЧЕНКО
Фото Тетяни БОНДАРЧУК

них якихось домішок.

Радують той факт, що полку тих, хто прагне примножити молочну славу Чернігівщини, постійно прибуває.

Мабуть, смак і пахощі «Фестивалю молока — 2019» відчули вже і ті, кому побувати на ньому не вдалося. Отож для повного обґрунтування назви репортажу залишається сказати про веселість заходу.

Вона також була на висоті. Радісний настрій створювали численні як професійні, так і самодіяльні художні колективи, в тому числі і самі виробники молокопродукції.

А організаторів та учасників фестивалю місцеві автори привітали похвальними поетичними рядками. Для захоплення у примноженні трудових і творчих успіхів.

Василь ЩЕРБОНОС,
член НСЖУ та ВТС «Конгрес літераторів
України» м. Чернігів

ГОЛОВНІ ПОВІТРЯНІ ВОРОТА УКРАЇНИ

До історії проєктування аеропорту «Бориспіль» (за документами ЦДНТА України)

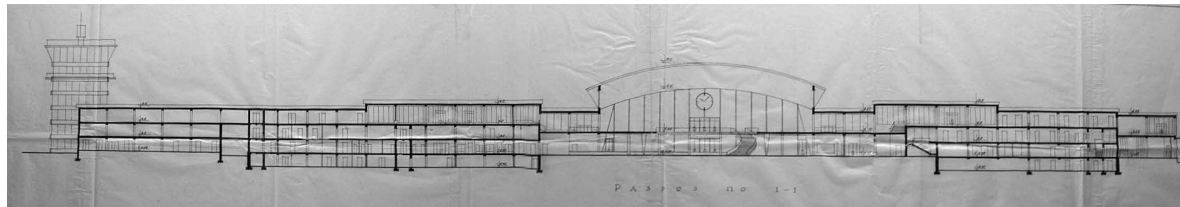
Аеропорт — повітряні ворота міста, його обличчя, перше враження про нього пасажир. Наявність аеропорту значною мірою впливає на розвиток міста, де він розташований, вносить зміни в його структуру, зростання, статус.

Механізм його роботи чітко зладжений і структурований, підпорядкований суворим правилам, покликаним зберегти життя та здоров'я пасажирів. Польоти зробили світ компактним, зменшили просторові поняття, тому важливість аеропорту важко переоцінити.

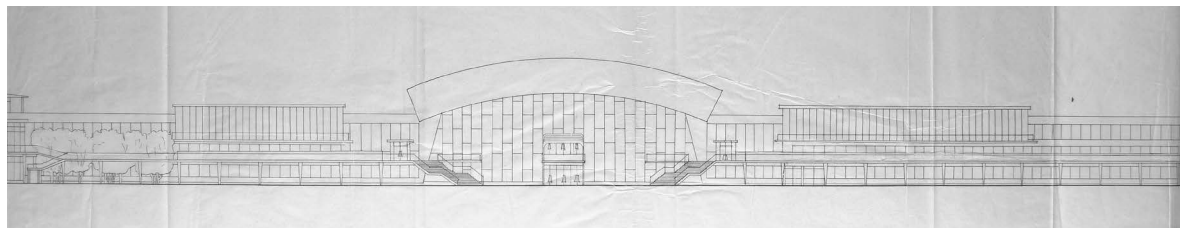
Найбільшими та найпотужнішими повітряними воротами України є аеропорт «Бориспіль», розташований у місті Борисполі Київської області.

У 1950-х роках розпочинається нова епоха реактивної пасажирської авіації, виникла нагальна потреба у нових, сучасно обладнаних аеропортах та злітно-посадкових смугах, здатних прийняти літаки вагою понад 100 тонн. 22 червня 1959 року Радою Міністрів Української РСР вирішено побудувати аеропорт Цивільного повітряного флоту на базі наявного військового аеродрому «Бориспіль». Потреба у летовищі була настільки невідкладною, що було дозволено базування цивільних літаків на військовому аеродромі, і вже за кілька днів, 7 липня 1959 року, злітно-посадкові смуги «Борисполя» прийняли перший пасажирський літак — Ту-104, що летів маршрутом Москва-Київ-Москва. У 1960 році було надано дозвіл на польоти Іл-18 та Ан-10 та відкрито міжнародні рейси.

Розробку проєкту нового сучасного аеровокзалу було доручено Державному інституту з проєктування «Київпроект» у 1960 році. «Київпроект» — провідна організація України житлово-комунального профілю, ним спроектовано майже 87% усього житлового фонду м. Києва. Розробка аеровокзального комплексу була схвально прийнята, нагороджена дипломом Держбуду УРСР та Союзу архітекторів СРСР, а її автори — О. Малиновський та А. Добровольський відзначені грамотами Президії Верховної Ради УРСР.

Київський аеровокзал Бориспіль. Фасад з боку льотного поля. ЦДНТА України. Ф. Р-6. К. 1-90. Оп. 1. Од. зб. 3. Арк. 1

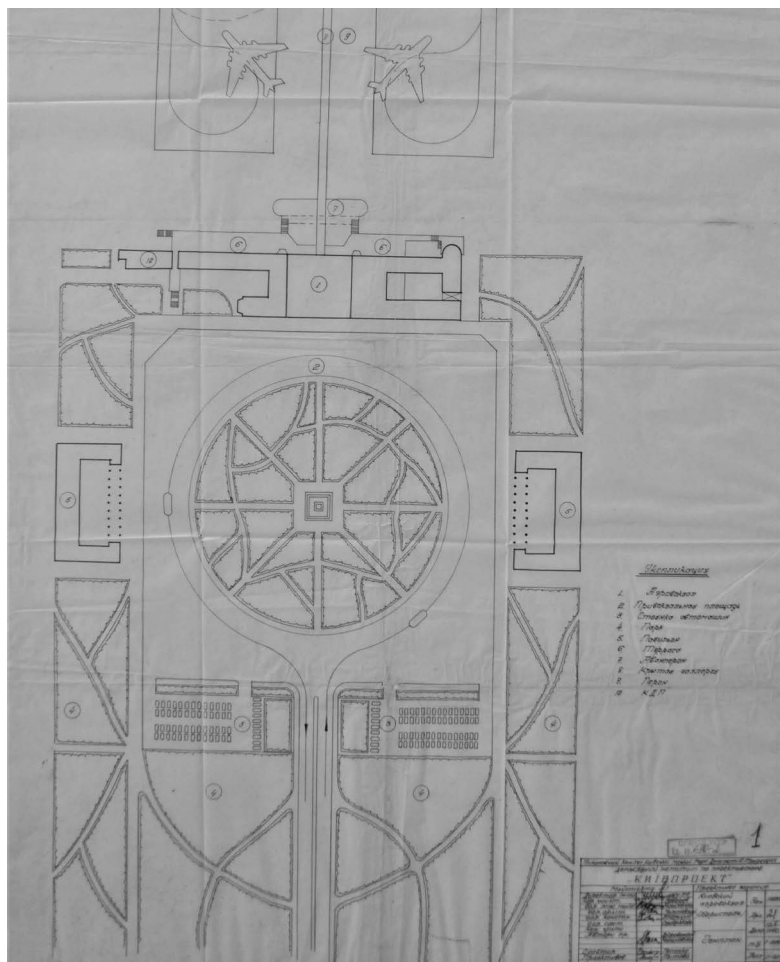
Київський аеровокзал Бориспіль. Розріз по 1-1. 1959 р. ЦДНТА України. Ф. Р-6. К. 1-90. Оп. 1. Од. зб. 5. Арк. 1

Вже у 1961 році було закладено перший блок фундаменту, а через 4 роки, у 1965 році, відбулося урочисте відкриття аеровокзалу. Проектні документи були передані на державне зберігання до Центрального державного науково-технічного архіву України (ЦДНТА України) та склали комплекс 1-90 «Аеровокзал у м. Києві (Бориспіль)», значно збагативши Національний архівний фонд. Усього до цього комплексу ввійшло 1410 одиниць зберігання за 1960-1965 роки.

Будівництво аеровокзалу відбувалося швидкими темпами, роботи проводилися і вдень, і вночі. На початковому етапі було побудовано ліве та праве крило терміналу. Архітектурно-планувальне рішення здійснювалось залежно від технологічної схеми обслуговування пасажирів, організації їх посадки у літаки. Основним приміщенням був операційний зал, площа та характер якого визначали пропускну здатність будівлі. При великій кількості літаків для зменшення часу стоянки літака

та забезпечення безпеки й комфорту пасажирів були влаштовані наземні та підземні галереї і спеціальні павільйони, що зв'язувалися з літаками стандартними або критими трапами. Проєктвальники розробили чітке планування терміналу, покликане максимально усунути перетин і зустріч масових потоків пасажирів та багажу. Логічні спуски та підйоми сприяли самостійному орієнтуванню людей.

За відомостями з архівних документів, будівля аеровокзалу в Борисполі займала площу 240x50 метрів з максимальною пропускну здатністю до 1600 пасажирів на годину. Ядром композиції будівлі був центральний підвищений об'єм у формі купола, що накривав приміщення вестибюля, операційних залів та залу очікування, тут здійснювалися усі операції, координація вильоту-прильоту пасажирів внутрішніх рейсів. У лівій частині розташовувалися стійки адміністраторів, а праворуч — зона отримання багажу та кафетерій. Купол перекривався збірним залізобетонним склепінням, зсередини стеля була вкрита спеціальними підвісними акустичними панелями. В архіві зберігаються документи проєктування інноваційних металевих і залізобетонних конструкцій будівлі. З плином часу та розвитком технологічного прогресу ця будівля втратила своє центральне значення, тут було розміщено термінал В, проте купол аеровокзалу має статус пам'ятки архітектури й до сьогодні є спорудою, добре знайомою і українцям, й іноземним гостям столиці.

Київський аеровокзал Бориспіль. Генеральний план. 1960 р. ЦДНТА України. Ф. Р-6. К. 1-190. Оп. 1. Од. зб. 2. Арк. 1

У ЦДНТА України також зберігається генеральний план аеровокзалу, розроблений у 1960 році. Поряд з основною будівлею було розташовано 12-поверхову вежу командно-диспетчерського пункту. Тут працювали телеграфний вузол, радіобюро, магнітофонна, штурманська, пілотська, центр керування польотами, радіометристи, синоптики, диспетчери.

Кресленики схем і планів поверхів можуть пролити світло й на внутрішній устрій аеровокзалу. Реєстрація пасажирів та багажу, митний контроль проводилися на першому поверсі, тут же були бенкетний зал, кухня, гардероб і камери схову, зали відправлення та прибуття, медпункт, пошта, службові приміщення і кабінет начальника вокзалу. Якщо піднятися на другий поверх по широкому пандусу, можна було знайти зал очікування міжнародних ліній, службу перевезень, кімнату матері та дитини, ресторан на 64 місця для іноземних пасажирів, дипломатичний корпус та диспетчерську, буфет, ювелірний магазин. Крило, в якому розташовано ресторан, було триповерховим. На другому поверсі з боку льотного поля проходила велика оглядова тераса, яка відкривала вид на літаки та злітну смугу, що захоплювало подих. Вийти на терасу можна було як з другого поверху, так і сходами з боку льотного поля.

У підвалі розміщувалися приміщення для приготування бортових пайків, склади, душові, кондитерський цех з кухнею та їдальня для персоналу.

Вже 60 років «Бориспіль» стабільно працює та розвивається, щороку обслуговує більше 8 мільйонів пасажирів, це єдиний в Україні аеропорт, що має трансконтинентальний статус та може приймати будь-які типи літаків. Документи ЦДНТА України з проєктування головних повітряних воріт нашої країни стануть у пригоді при реставрації аеропорту, дослідженні архітектури та розвитку авіації, допитливим цінителям історії та культурної спадщини нашої країни.

Ганна ГОЛУБКІНА, провідний спеціаліст відділу використання інформації документів

ТРИ КВАРКИ ДЛЯ МІСТЕРА МАРКА

У назві використано рядок з жартівливої пісеньки з роману «Поминки по Фіннегану» Джеймса Джойса, відомого ірландського письменника-модерніста.

Але наша розповідь не про Джойса, хоча і про нього теж, а про американського вченого Маррі Гелл-Мана (1929-2019), лауреата Нобелівської премії з фізики, якому пощастило відкрити найменшу з відомих фундаментальних мікрочастинок – кварк. Він же і дав їй назву. Кварк – це складова найглибнішого шару матерії. Кварк – це про кожного з нас, бо в тій нашій частині, де ми матеріальні, він присутній. А також кварк – це і про Джойса.

Гелл-Ман народився у Нью-Йорку в родині іммігрантів з українських земель. Його батько, Артур Ісидор Гелл-Ман, директор курсів англійської мови для емігрантів, родом з Хоросткова (Галичина), підлітком переїхав з батьками до Чернівців (Буковина), а в 1911 р. родина емігрувала до США. Мати, Пауліна Райхштейн, емігрувала до США з Янова (Рівненська обл.).

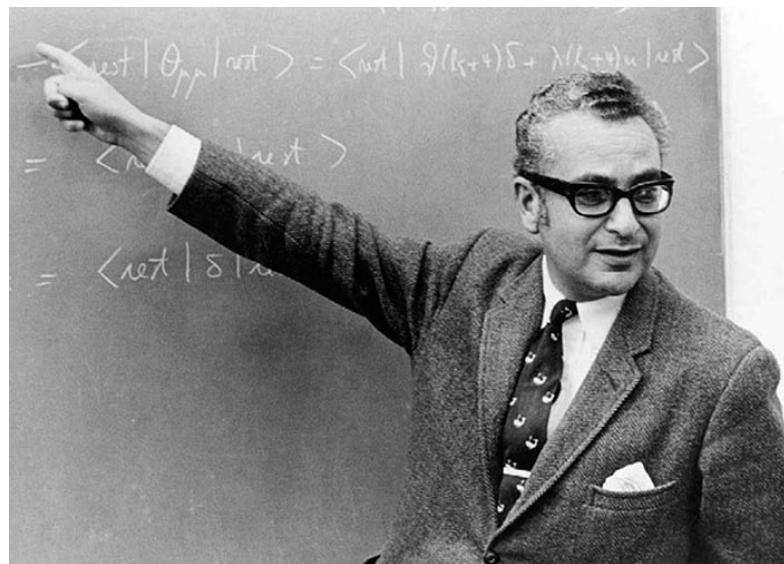
Нобелівську премію Гелл-Ман отримав у 1969 році «за відкриття, пов'язані з класифікацією елементарних частинок». Він займався також і кварками, які ще не мали й назви, але на той час фізичне товариство усю правду про ці частинки ще не готове було сприйняти, тож про них з обережності навіть і не згадували при нагородженні вченого.

Гелл-Ман цікавився лінгвістикою, очолював один з найбільш успішних лінгвістичних проєктів «Evolution of Human Languages». Також він був членом редакційної ради Енциклопедії Британіка. Одним словом, фізик як фізик.

Судячи з запозичення назви кварк, роман «Поминки по Фіннегану» Джойса, дивовижний і неймовірно складний, він читав, і читав, як свідчив, не раз.

XX СТОРІЧЧЯ – ЧАС ДУЖОГО ЧИНУ НЕ ТІЛЬКИ ДЛЯ ФІЗИКІВ

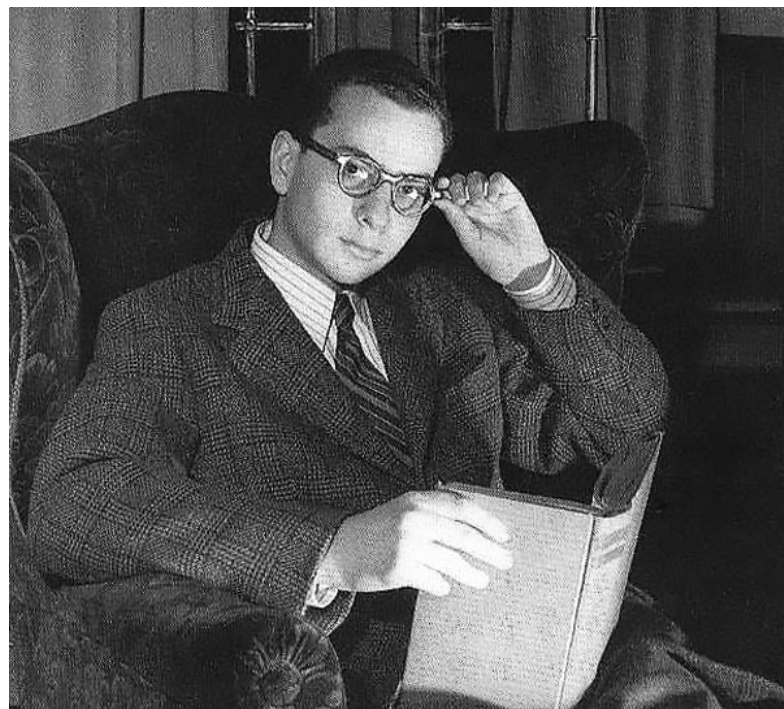
Великий ірландець Джойс, автор «Улісса», свій роман «Поминки по Фіннегану» писав 16 років. Нове творіння Джойса фахівці характеризували як потік свідомості. Мова твору не сприяла легкому сприйняттю та розумінню. У тексті до

Маррі Гелл-Ман біля дошки

п'ятдесяти тисяч слів, які жодного разу не повторюються. Автор використовує в тексті до 70 мов. Цю техніку письменника ті, хто думає, що знають, про що говорять, визначили як семіотична гібридизація. Зрештою, вибудовувалася така собі філологічна Ейфелева вежа. Роман зустріли агресивно, проте це не завадило пізніше зняти за романом фільм.

Чому – Джойс? Як згадував Гелл-Манн, спочатку він нові, відкриті ним, частинки назвав випадковим словом – кварки. Але коли вже наважився на публікацію про своє відкриття, за однією з імовірних версій, згадав «кварки» з роману Джойса і зупинив вибір на них. І чому б – ні? Джойс йому, певно, був близьким. Адже, пишуть, роман Джойса – це самі алюзії. Але ж такою є вся фізика!

Маррі Гелл-Ман з книжкою

В гіпотезі кварків він тоді був упевнений лише наполовину, то статтю надіслав у європейський журнал Physics Letters, побоюючись, що більш престижне американське видання Physical Review Letters може її не надрукувати.

Чому – кварки? У вірші, в якому згадуються «Three quarks for Muster Mark!» з книжки Джойса, за вигуком про кварки могла постати в уяві якась весела історія про замовлення трьох кварт пива для такого собі Марка. Гелл-Ману підходило все – і те, що саме з-за барної стійки міг надійти вигук клієнта щодо чергової порції зігриваючого, і саме число три. Адже кварки в природі, в адронах, саме так і упаковані – по три.

Щодо адронів (адреналін – того ж кореня) – це важкі цеглинки Стандартної моделі. Стандартна модель, частинкою якої є кварк, це модель

чого? Якщо приблизно, то – всього. Це теоретична конструкція, в яку входять елементарні частинки, з яких складається ре-чо-ви-на, та в якій описана їхня взаємодія.

Ще 2,5 тис. років тому в Давній Греції та Індії знали про атом як неподільну частинку речовини.

XX СТОРІЧЧЯ ПІДКАЗАЛО, ЩО АТОМ МАЄ СТРУКТУРУ!

Про те, що в центрі атома є ядро, а навколо ядра електрони, в 1911 р. показав дотепними дослідями англійський вчений, Резерфорд. Сам же електрон (з грецької – «ясний камінь», бурштин) поза межами атома був відкритий ще за 15 років до того. З часом з'ясувалося, що й ядро атома має структуру – в ньому нейтрони і протони – їх відносять до класу важких, адронів. І от, у другій половині XX сторіччя, коли фізикам здалося, що досягнуто межі в пошуку нових елементів структури атома, з адронів постукали!

У 1964 році Гелл-Ман і незалежно від нього Джордж Цвейг вводять в теорію кварки як частинки, з яких складаються адрони. У Цвейга і своя назва була для частинки – туз!

У 60-ті роки більшість вчених вважало кваркову теорію безумством, Гелл-Ман про кварки говорив обережно, з сумнівом, а Цвейг, популяризуючи ідею, демонстрував більшу впевненість і це, пишуть, вартувало йому кар'єри. Його публікації викликали зневагу та несприйняття. Тож і назва, дана Цвейгом частинці – туз, не прижилася й з часом забулася. Вже надалі кварк озивався лише на ім'я, дане Гелл-Маном. Певно, йому, кварку, імпонувала близькість до Джойса і той факт, що і кварки, і «Поминки по Фіннегану» суспільством у початках шляху сприймалися болісно. Так Володимир Набоков оголосив цей текст Джойса невдалим експериментом. А що вже казати про історію Ейфелевої вежі, з якою порівнювали книжку Джойса! Це вже потім, значно пізніше, на ній навчилися заробляти гроші. Та кварку пощастило, у 1968 році він був підтверджений експериментально.

У кварка, на відміну від інших елементарних частинок, є одна цікава особливість – він існує лише в межах адрона, ніколи його не покидаючи. Тобто подібний до домовичка. Адже ж всі знають, що у кожній хатині є свій домовик, але ніхто ніколи не бачив, щоб той переходив з хати в хату.

Маррі Гелл-Ман у дитинстві вважався вундеркіндом. У школі йому було нецікаво і фізика його не приваблювала. Перед вступом до університету він повідомив батькові, що планує обрати щось, що підходить для археології чи лінгвістики. Відповідь батька була короткою: «Ти помреш з голоду!».

У п'ятнадцять років він вступає до Єльського університету, в аспірантурі Массачусетського технологічного інституту у віці 22 років отримує ступінь доктора наук з фізики (1951 р.). З 1952 року працює в Чиказькому університеті з Енріко Фермі.

У віці 23 років поклав початок революції в галузі фізики елементарних частинок. Свої найкращі наукові праці він виконав у віці 25-35 років, у 38 був призначений професором теоретичної фізики фонду Міллікена в Каліфорнійському технологічному інституті, а у 40 років став лауреатом Нобелівської премії. Працював професором різних університетів, мав спільні роботи з Річардом Фейнманом, був почесним доктором десятків університетів, став членом Національної Академії наук США, багатьох інших академій і фізичних товариств, брав участь у створенні наукового інституту, колекціонував антикваріат зі Східної Азії, захоплювався лінгвістикою. Таким було його життя, життя звичайного генія.

Маррі Гелл-Ман був двічі одружений. Перша дружина – Маргарет Доу була археологом. Можливо, саме від неї він почув те, що його найбільше цікавило в цій науці. Адже він мріяв зайнятися археологією, та не судилося. У подружжі народилося двоє дітей – донька Елізабет Сара та син Ніколас Вебстер. Удруге, вже по смерті Маргарет, він одружився з Марш Соутвік. Його брат Бен Гельман був журналістом і фотографом. У вересні 2019 року Маррі Гелл-Ману могло б виповнитися 90.

Кварки, уявіть собі, надихали поетів! У Артура Шже є вірш з таким рядком: «Світ кварка безпосередньо пов'язаний з ягуаром, що метається вночі». Запозичивши ідею, Гелл-Ман написав популярну книжку «Кварк і ягуар: пригоди в простому та складному». Скільки любові в самій назві! Думається, що маленький кварк це оцінив. Таке сусідство – Джойс, ягуар! Круто!

«ХІБА РЕВУТЬ ВОЛИ, ЯК ЯСЛА ПОВНІ?»

Часто їдеш громадським транспортом: у маршрутці, тролейбусі чи на метро і чуєш уривки розмов, на кшталт: «Яка мала пенсія, зарплата, субсидія, як важко живеться і куди ми котимось». Ну а що, по суті, так і є: зарплати низькі, ціни високі, комуналка зашкалює, війна, хлопці гинуть, бабусі рахують копійки, щоб заплатити за ліки і так далі. І так стає сумно на душі, що хоч сідай та й плач. А може, так би і зробив, якби не... Якби не бажання щось змінювати. І, напевно, тільки це є рушієм розвитку нашого суспільства.

Самоврядування на місцях та громадські ініціативи провадять зміни, які насправді може зробити кожен з нас. І не важливо – є гроші чи нема, важливо, чи дійсно ти хочеш щось зробити або тебе влаштовує те, яким є твоє сьогодні й тобі однаково, яким буде твоє завтра. І як співається в одній дуже відомій у вузьких колах пісні: «Бо плач не дав свободи ще нікому, а хто борець, той здобуває світ».

Кажуть, що суспільство поділяється на дві соціальні групи – творців і споживачів. Про споживачів, думаю, говорити багато не будемо, адже варто просто озирнутись навколо і можна їх чимало побачити. А от що керує творцями і чому вони продовжують вірити в те, що країна може змінюватись на краще? Це питання я спробувала дослідити, поспілкувавшись з активістами з п'яти населених пунктів України: Києва, Херсона, Одеси, Кропивницького та с. Попельнасте Олександрійського району. Люди різні за професією, віком, статусом, досягненнями і сферою впливу, але їх об'єднує одне – вони переконані, що змінити Україну на краще може кожен. Тож, запрошую до знайомства та роздумів...

ВОНА ОМОЛОДИЛА ШЕВЧЕНКА

Юлія Капшученко-Шумейко – корінна киянка та молода мама. Вона з дитинства любить творчість Тараса Шевченка, а після Майдану в 2014-му на його честь вирішила зробити разом з друзями фестиваль там, де він народився, – в селі Моринці Черкаської області. Навіть з роботи заради

Юлія, м. Київ, 30 років

цього звільнилась. Для Юлі «Шевфест» – це можливість показати, що Шевченко сучасний, молодий і цікавий. Цього року фестиваль відбувся вже вшосте.

- Як виникла ідея фестивалю?

- Ідеї завжди в голові кружляють, й усі більш-менш толкові ідеї я максимально намагаюсь реалізувати. Бо ідея сама по собі цінна лише тоді, коли втілюється в життя. Я з тих людей, які не люблять скиглити на кухні, що «всьопропало» і «чому така мала пенсія», а просто брати і робити те, що вмієш, аби щось змінити на краще. Це мені приносить задоволення – коли проект, який виник в моїй голові, втілюється в життя, і він сподобався людям. У цей момент відбувається великий обмін енергією – моєї з людьми. Це можна порівняти з виступом артистів на сцені.

Юрій, м. Кропивницький, 42 роки

- Що Вам дає волонтерство в культурній сфері: гроші, дивіденти чи задоволення?

- Реалізована ідея – це завжди приємно. Обмін енергіями – це дуже круто. Те, що я зараз роблю, – це просто щось природне.

Таке ж природне, як письменник пише, а бухгалтер – рахує. Кожній людині важливо знайти своє місце, от у плані реалізації проекту, мені здається, що я на своєму місці. Адже завжди знаходяться і люди, і ресурси, аби ці ідеї реалізувати. Якщо так складається – значить, проект потрібен світу, відповідно і мені.

ВІН ПЕРЕЙМЕНУВАВ КИРОВОГРАД НА КРОПИВНИЦЬКИЙ

Людина з неймовірним почуттям гумору і мільйоном гігабайт пам'яті – кандидат історичних наук Юрій Митрофаненко протягом останнього десятиліття активно чинить опір русифікації центру України. Він був одним з тих, завдяки кому місто назвали Кропивницьким, та тим, хто підтримав, щоб біла міська рада міста поряд з жовто-блакитним майорів червоно-чорний прапор. Громадська діяльність для Юрія – це історія його життя. Він зробив низку патріотичних маршрутів містом. Місто може бути спокійним, доки його історію формують такі, як Юрій.

- Як вдалось побороти прихильників назви Єлисаветград?

- Боротьба була достатньо цікавою. Це були справжні інтелектуальні змагання. Найбільша заслуга, що місто стало Кропив-

Олександр, м. Херсон, 60 років

назвами, які ми вважали українськими, були Інгульськ, Козацький, Златопіль. Олександр Горбунов популяризував цю назву серед депутатів Верховної Ради України, обґрунтовував доцільність її затвердження депутатами українського парламенту. Ми, своєю чергою, переконували містян у необхідності перейменування міста на Кропивницький. Приємно, що прихильники різних назв відкинули особисті амбіції та об'єдналися навколо однієї назви. Популярним тоді стало гасло: «Кропивницький об'єднує». Колись Марко Кропивницький об'єднав кращих українських акторів в одну трупу, тепер об'єднав прихильників різних українських назв міста.

Нам було нелегко боротися з прихильниками назви Єлисаветград, бо вони мали значно більший фінансовий та медійний ресурс. Апологети Єлисаветграда, серед яких було чимало власників підприємств, могли використати адміністративний ресурс і вивести на мітинги на підтримку назви Єлисаветград працівників своїх підприємств, завішати все місто плакатами на підтримку Єлисаветграда, підконтрольні їм ЗМІ активно популяризували цю назву. Приємно, що на боці прихильників назви Кропивницький були військові, учасники АТО, а точніше новітньої російсько-української війни. Важливу роль у перейменуванні міста на Кропивницький відіграв Андрій Парубій, экс-Голова Верховної Ради. Без нього перейменування міста, яке відбулося 14 липня 2016 р., було б неможливим. Отже, завдяки спільним зусиллям Українського інституту національної пам'яті та

його директора Володимира В'ятровича, громадських активістів Кропивницького та колишнього народного депутата Олександра Горбунова місто отримало назву на честь видатного діяча українського театру Марка Кропивницького! Це якщо дуже і дуже стисло!

- Чи уявляєте життя міста без місцевого самоврядування?

- Світовий досвід довів, що без ефективного місцевого самоврядування неможливо поліпшити життя мешканців міст і сіл, зробити його безпечним та цікавим. Тому надзвичайно важливо для України зберегти та продовжити реформу децентралізації України. Громади мають отримати більше прав та можливостей, але не мають забувати, що вони є частиною соборної України, а їхні назви та дії не повинні суперечити законам та інтересам Української держави!

ВІН ЗРОБИВ ХЕРСОН ТЕАТРАЛЬНОЮ МЕККОЮ

Директор театру, депутат обласної ради Олександр Книга 22 роки тому заснував фестиваль «Мельпомена Таврії», який зараз є головною культурною візитівкою Херсона. Без цієї масштабної урочистої щорічної події важко уявити це місто. Наразі на фестиваль з виставами, окрім кращих українських театрів, приїздять близько дванадцяти країн, сучасні українські письменники презентують останні новинки, автори демонструють патріотичні фільми. А все починалось з мрії зробити свій фестиваль...

- Навіщо потрібно будувати самому і не чекати, поки тобі дадуть завдання?

- Бо ніхто ж цього не зробить. Це ж не тільки, наприклад, у фестивальному русі – те ж саме в театрі.

Мінімум 20 років поспіль жодної копійки на утримання театру ми не отримуємо. Якби я, як директори деяких установ, сказав: «Ну не дають гроші і все», то сидів би в облупленому театрі, в облупленому кабінеті, приходили б глядачі в зал, в якому розпалися крісла і так далі. Але ми не чекаємо, ми хочемо, щоб у нас було затишно, щоб глядач прийшов в охайне приміщення, а держава вже потихеньку підтягується. Зрозуміло, що немає коштів великих, але все одно поступово рух є. Щоб стало красивіше навколо, ми повинні взяти сапку, піти і виполоти якусь клумбу біля свого будинку, свого офісу, не чекаючи, що це зробить мер. Бо якщо ми будемо сподіватись на те, що якісь служби це зроблять, то так воно і буде залишатись.

- Чи можна говорити, що люди за своєю природою поділяються на дві категорії: споживачі і ті, хто створює?

- На превеликий жаль, тих, хто створює, меншість. Це об'єктивна реальність, це не я придумав, суспільство рухають у кращому разі 6% населення. Але мені дуже хочеться помилятись. Ми, українці, – дуже творча, освічена, культурна нація. У нас все є, тож варто працювати та втілювати ідеї, навіть найшаленіші.

ВОНА УКРАЇНІЗУЄ ОДЕСУ

Наталка Михайленко понад 10 років займається розвитком української культури в Одесі. Закінчивши історичний факультет та закохавшись в українську культуру, корінна одеситка досі не розуміє, чому її вважають приїжджою, коли вона говорить українською. Громадська активістка, організаторка фестивалів «Українська рок-хвиля», «Rock Sea», «Мегамаршу вишиванок» в Одесі, всеукраїнської акції до Дня Соборності, засновниця проекту «Одеська музична вулиця», організаторка творчих зустрічей з відомими людьми, співорганізатор соціальних кінопоказів мріє побачити Одесу такою, якою вона має бути, – українською.

- Ви руйнуєте шаблони – корінна одеситка українізує Одесу. Як так вийшло?

- Не можна бути байдужою людиною, якщо ти знаєш історію своєї держави і хочеш, щоб в Одесі також було, як в Україні має бути, а не відчувати себе діаспорою. Одесити досі думають, якщо я розмовляю українською мовою, значить, я звідкись приїхала. Я народилась в Одесі, все життя

Наталка, м. Одеса, 33 роки

живу в центрі міста, і, навпаки, можу рвати на собі «тельняшку» і кричати, що я – корінна одеситка, але мені це нецікаво. Я люблю Україну. Я закохалась свого часу в українську культуру. Коли вбили Максима Чайку, то я зрозуміла, що тільки культурою можна змінювати одеський світ. Часом здається, що ми, як той фенікс, який згорає і знову відновлюється з попелу. Але рук не опускаємо.

- Як зміниться країна, якщо у нас буде достатньо ресурсів?

- У нас буде страшна конкуренція і всі шанси прославляти Україну на весь світ. У нас дуже багато талановитих людей, яким саме грошей і не вистачає.

ВІН РОЗБУДУВАВ ЄВРОПЕЙСЬКЕ СЕЛО

Олег Волянський з 2006-го по саді сільського голови села Попельнасте

льнасте Олександрійського району, що на Кіровоградщині. Сучасна школа, освітлення, оснащений клуб, дитячий садочок, школа, лікарня, якісні дороги, чистий став з рибою, доглянуті пам'ятники, хореографічна та більярдна зала тощо – так виглядає село сьогодні, яке стало таким ще до того, як одним з перших об'єдналось в ОТГ. Пан Олег був учителем історії, але в якийсь момент довелося зробити вибір на користь громади. Бо хто, як не він. Тепер працює і є прикладом для багатьох сусідніх сіл...

- Навіщо, на Вашу думку, потрібні ОТГ?

- Село зараз вмирає. Цю реформу починав ще Роман Безсмертний при Вікторі Ющенку, але тоді вона не пішла. У поляків відбулась ця реформа згори. Тільки сліпий може не бачити, що ОТГ ще в 90-х роках мало бути

Олег, с. Попельнасте, 46 років

започатковано. Адже ми вийшли на прямі фінансові стосунки з Кабміном. Ми зараз фактично за повноваженнями – як район. Тому відкривається дуже велика перспектива розвитку навіть найбезперспективніших населених пунктів.

- Які маєте мрії і плани?

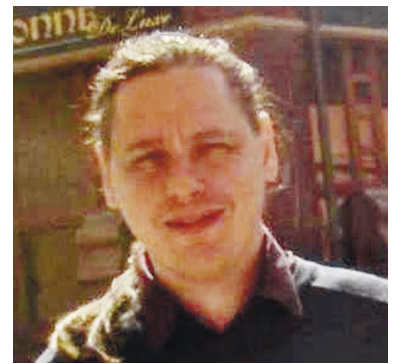
- Вступити в НАТО і ЄС. А ще, щоб дорога від Попельнастого до траси «Дніпро – Олександрія» була хоча б така, як у нашому селі. Щоб можна було доїхати за півгодини, а не півтори. Ну і, звісно, щоб усі були здорові і жили в достатку.

ВІН БОРЕТЬСЯ ЗА ПРАВА ЛЮДЕЙ І ТВАРИН

Олександр Тарасов – громадський активіст, майданівець, журналіст та адвокат. Його можна побачити серед організаторів найрізноманітніших громадських заходів і акцій, які об'єднує одне – зазіхання на справедливість. Останній рік пан Олександр активно включився у боротьбу з міською владою за права тварин у Херсоні, за зменшення тарифів на проїзд тощо.

- Ви – відомий адвокат, чому вирішили захищати тварин?

- Як не дивно, у тварин також є права, перш за все, право на гуманне поводження. КП «Гарантія» не створило належних умов для утримання безпритульних котів чи собак, не має відповідних фахівців, тварини хворіють, помирають. Так, після останньої акції на захист тварин, з ініціативи громадськості, першим заступником міського голови Ігорем Козаковим створена спеціальна робоча група, завданням якої є напрацювання ефективних механізмів вирішення проблеми безпритульних тварин у місті. До складу групи ввійшли громадські діячі, зоозахисники, депутати Херсонської міської ради, представники профільних департаментів і відділів виконкому Херсонської міськради. Кінцева мета робочої групи – забрати повноваження щодо безпритульних тварин у КП «Гарантія». Утворити комунальну установу, яка буде займатися питаннями виключно безпритульних тварин. На чолі установи має стати фахівець зоозахисник. «Установа», на відміну від КП, не має на меті отримання прибутку, вона вирішує виключно комунальні проблеми, це відкриває нам шлях до залучення, окрім бюджетних коштів, ще й грантів. На сьогодні розро-

Олександр, м. Херсон, 38 років

бляють проект статуту КУ, проект рішення про її створення, проект міської програми регулювання чисельності безпритульних тварин гуманними методами. Коротше, безкоштовно робимо роботу профільних департаментів мерії і депутатів міськради, щоб місто не перетворилось у джунглі.

- Чи уявляєте Україну без громадських ініціатив?

- Україна без громадських ініціатив перетвориться на Росію чи Північну Корею. Якось помічник генсекретаря МФЖ Олівер Монтеск'ю сказав: «Я не розумію, що це таке політична воля... Чого ви вирішили, що влада повинна без контролю працювати на суспільство? Змусьте її працювати на вас. У західних країнах політики діють в інтересах суспільства не тому, що ці політики такі чесні та порядні, а тому що там існує постійний тиск на владу громадянського суспільства». Вибори не є досконалим механізмом, особливо у нас в Україні, і люди часто голосують за політичну картинку, а не за професіоналів. Відповідно влада постійно має спокусу працювати виключно на себе, а не на суспільство. Завдання громадянського суспільства і громадських ініціатив – спрямовувати діяльність влади в інтересах суспільства у цілому. Громадські ініціативи допомагають вирішувати ті проблеми, які влада намагається не помічати. По суті, це є цивілізованим лобізмом громадських об'єднань.

Звісно, проблем в Україні багато. Та й у кожній людини їх чимало. Однак, як кажуть у народі, – «разом легше батька бити». А якщо серйозно, то від місцевого самоврядування залежить дуже багато. Бо, як співається ще в одній відомій пісні, – «ніхто, крім нас». Тож лупаймо сю скалу, бо тільки так ми зможемо досягти успіху і комфорту в нашій державі під назвою Україна!

13 серпня виповнилося 140 років від дня народження Каленя Мефодійовича Терещенка. Шкода, що ім'я його незнане багатьма українцями. А відтак він є автором понад тридцяти пам'ятників Тарасу Шевченку. І, зокрема, першого скульптурного пам'ятника Кобзарю на Чернечій горі біля Канева, встановленого 1 липня 1923 року.

Але мова не лише про це. Бо хочеться повідати найпотаємніші, маловідомі факти із життя цієї талановитої, щиросердної, з трагічною долею людини. Чимось схожою з долею зірки...

Народився Калень у 1879 році, в багатодітній сім'ї відставного солдата і селянки в селі Попівці Звенигородського повіту Київської губернії.

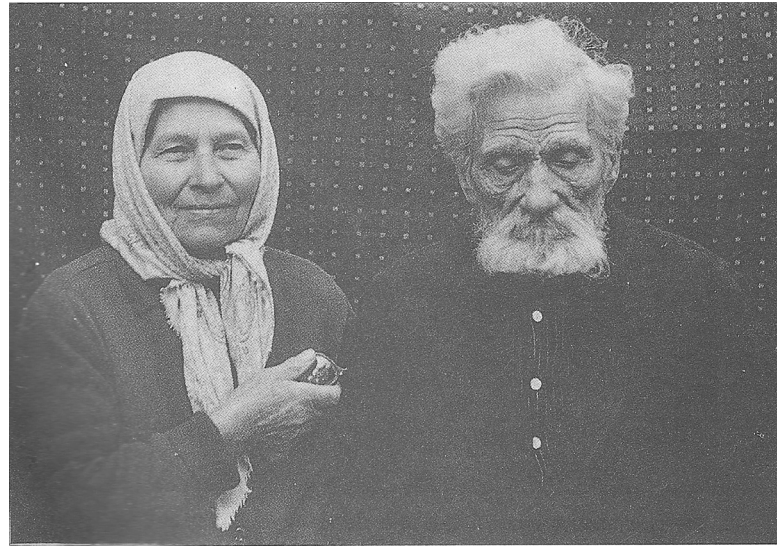
Старший брат Нифонт (1867 р.н.) та сестричка Софія (1876 р.н.) добре малювали. Тож перші ази малювання малому Каленику, який любив малювати й ліпити з глини, давали вони.

У ранньому дитинстві з хлопчиком стався прикрий випадок. Якось діти гралися гуртом і найстарша з сестер Горпина взяла малого на спину – «на сала», як вони дітьми казали. Ї побігла наввипередки з іншими навколо жорнового каменя, що лежав біля вітряка. Горпина ненароком перечепилася й упала. А Каленик... Ударився об рубець каменя і пошкодив перенісся. Сестра, боячись кари, батькам не призналася. (Через цю провину вона буде мучитися все життя. І перед смертю назве її найбільшим своїм гріхом). Рана зажила, проте ця травма залишилася чорним відбитком на все його життя...

У п'ять років Калень осиротів, помер тато. І саме у цей час хлопчик починає долучатися, якщо так можна сказати, до мистецтва.

Зберігся цікавий запис сестри Софії: «Наша сім'я вся була здібна до малювання; коли я була мала, я теж малювала. Зайшов до нашої хати випадково волосний писар, побачив мої малюнки, які забрав із собою й показав у Звенигородці мировому посереднику Мокову, а той показав на з'їзді посередників, поміж яких був граф Муравйов. Муравйов забрав малюнки, показав у Петербурзі, там сказали, що ніби я дуже здібна. Коли їхала жінка Муравйова до Петербурга, то взяла й мене з собою. Вона передала мене до Шуваловой, яка допомагала на початку

ТВОРЕЦЬ ШЕВЧЕНКІАНИ

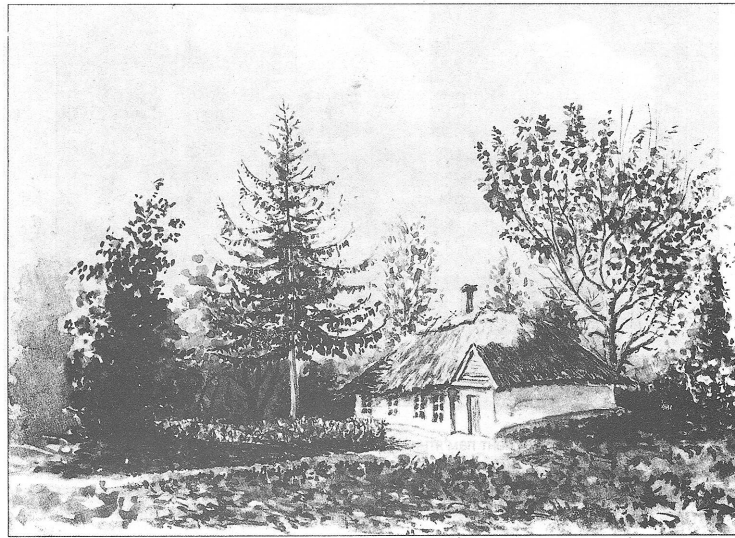
К.М. Терещенко з дружиною. 1960-ті рр.

мені, а пізніше я малювала картини в музеї й одержувала гроші. Я знала, що брат Каленик більш здібний від мене, тому я поклопотала, і його прийняли в художню школу учитися безплатно й видали йому стипендію, а також обіди. Таким чином він закінчив. Після школи він перейшов у Петербурзьку академію мистецтв. Потім працював по скульптурі».

Тут же творить барельєф «Олегові лодії і струги під Цареградом».

Через революційні події в Росії повертається у рідне село. Разом із земляками бореться проти німецько-кайзерівських окупантів.

У мирний час викладає малювання, навчає дітей живопису та ліплення у Звенигородській та Гусаківській школах. Оформляє виставки в сільбудах. Разом із

Нифонт Терещенко. Батьківська хата. Фото з акварелі. 1920-ті рр.

У 1902–1914 роках Калень набирив мистецького досвіду в майстерні В. Беклемішева в Петербурзі. Саме завдяки цьому великому скульптору, професору академії, він і оволодів мистецтвом творіння пам'ятників. Та починає власні проекти.

Після закінчення академії наш талановитий земляк викладає ліплення в школі мистецтв. А також працює в монументально-декоративному оформленні палаців Петергофа та Царського села. Створює ліпні прикраси та скульптури для придворного музею в стилі княжої доби Київської Русі.

сестрою Софією та братом Нифонтом заснував у 1920 році художню школу ім. Т. Шевченка. Допомогав сестрі у створенні краєзнавчого музею в Звенигородці.

Про подальші важливі події його життя розповідає Калень Мефодійович: «У Каневі на могилі Шевченка стояв залізний хрест. При Радянській владі він якось не личив на могилі революційного борця. Під весну прийшли до мене товариші з виконкому й кажуть: «Є думка, щоб ви зробили пам'ятник Тарасу. Він буде встановлений на могилі замість хреста. Тільки пам'ятник

треба вилити з чавуну. Зможете взятися за цю справу?».

І тут зробимо невеликий відступ.

Ми звикли до образу Шевченка з раннього дитинства. Бачимо його на картинах, у пам'ятниках, у книгах, газетах, журналах тощо. І не замислюємося, що так було не завжди.

На зорі минулого століття наші прадіди читали лише твори Велико-го Кобзаря, проте яким він був, уявлення мали зовсім небагато людей.

Калень Терещенко став чи не першим скульптором, який увічнив Тараса в пам'ятниках, що пішли, як раніше казали, «в маси». Не буде перебільшенням і думка про те, що з легкої руки скромного майстра із Звенигородки започатковано й «класичний образ» народного поета: у шапці, в кожусі, з суворим, навіть гнівним поглядом...

Звичайно, знавці образотворчого мистецтва, та й, як мовиться, і пересічні його цінителі, у пам'ятниках Терещенка знаходять багато недоліків, недосконалості, недовершеності тощо. Відверто кажучи (в усякому разі, це особиста думка авторки рядків), не беруть вони за душу, не хвилюють, не бентежать, не впливають на почуття. Приречена похмурість, тяжкість років, недоля кріпацької епохи більше гнітять, навиває незрозумілу тугу. І дуже шкода, що в Україні й пізніше зовсім мало створено таких пам'ятників Шевченку, що вселяли б оптимізм і віру в краще майбутнє, адже доля поета невіддільна від його народу, і загалом пророчі слова Тараса про сім'ю вольну, нову справдилися.

Проте маємо те, що маємо, а повертаючись до Каленя Терещенка, переконані в тому, що йому нашим сучасникам немає в чому дорікати. Адже добре відомо, як він працював над пам'ятниками: в яких умовах, з яким матеріалом. За його спогадами, йому навіть звичайного гіпсу не надали, і першу робочу модель він виліпив... з глини, тож коли вилили погруддя поета — сам охнув від побаченого... Далі змайстрував модель з дерева. Але... нове погруддя відлили без участі скульптора. Без його участі й шліфували, обробляли образ.

Звісно, можна лише подякувати робітникам ливарного цеху Городищенського цукрозаводу (Черкащина), які на власний ризик виконали всі необхідні роботи й у 1923 році стали творцями одного з перших вітчизняних пам'ятників Кобзареві. Проте так справжнє

мистецтво не твориться. По суті, Каленеві Терещенку не дали права вибору творчого пошуку. Не було для того ані часу, ані бажання, ані розуміння. Тодішня робітничо-селянська влада дуже поспішала, аби замінити на могилі поета ненависний попівський хрест на пам'ятник... А в тонкощі, яким має бути образ Шевченка, не вникала, та й чи могла вникнути хоча б у силу власної освіченості?.. Тому й прийняла пам'ятник простий, незутарний — як звичайному сільському дядькові...

Звичайно, глибоко символічним стало те, що перші пам'ятники Кобзареві з'явилися якраз на його малій батьківщині — у тих місцях, де він ходив «малими босими ногами», куди не раз повертався вже відомим художником і поетом, де завжди витав його незборимий дух, а селяни довколишніх сіл від покоління до покоління передавали розповіді-легенди про того, хто будив народну волю, кликав до кращого життя.

У 20-ті роки склалися всі передумови для монументальної пропаганди образу Шевченка: звершилася українська національна революція, і любов до Кобзаря як до народного співця сягнула нових висот. Тим паче, що нова влада однозначно зарахувала великого поета до своїх лав революціонерів-борців... Але треба сказати, що ініціатива влади знайшла широку підтримку у гуцї мас, і саме через те з такою любов'ю городищенські робітники відливали з чавуну перші пам'ятники Шевченку...

Як це було, знаємо з кількох джерел, про це писали і краєзнавці, і науковці. Зрештою, як зазначалося, збереглися й спогади безпосереднього творця монументів.

Але вони не в усьому збігаються з тим, що написали про пам'ятники окремі автори.

Спочатку повторимося про те, що, за словами Каленя Терещенка, перший пам'ятник у Городищі був відлитий за моделлю з глини, і саме він поїхав у Канів, де в неділю 1 липня 1923 року у присутності 15 тисяч канівців, жителів довколишніх сіл та гостей з багатьох інших куточків України його було урочисто відкрито. Це погруддя простояло на могилі 16 літ й у червні 1939 року було замінено величним пам'ятником Матвія Манізера, що стоїть на Чернечій горі й донині.

Калень Мефодійович першим погруддям був невдоволений і зробив ще одну модель — з дерева. «А мені кажуть: не треба, — згадував Терещенко. — Все одно той, що зробили, колись замінимо.

Заховали дерев'яне погруддя на горіщі (ливарного цеху цукрозаводу, — О.О.), згодом розшукали і відлили по ньому чавунні пам'ятники. Я їй не знав, що пішов гуляти мій Тарас по Україні».

Ось така правда скульптора, який, як бачимо, не вказує число погруддя, вилитих за дерев'яною моделлю.

Зате знавці, які висвітлювали тему, називають чотири погруддя, вилитих за нею. (А перше, вилите за глиняною формою, — взагалі не згадується). Найкраще з чотирьох, зрозуміло, було встановлено на могилі поета, два інших знайшли своє місце у Городищі, одне ж встановили у Моринцях. Така ось арифметика з географією.

Проте слід сказати, що все це, м'яко кажучи, не зовсім так.

І спершу про погруддя у Городищі.

У радянські часи побутувала думка, що чавунні пам'ятники Кобзареві (справді терещенківські) були встановлені у місті в 20-ті роки (минулого століття). Один біля хати-читальні на кутку Спаський, другий — у парку цукрозаводу. Щодо першого, то це правда, що підтверджують і місцеві краєзнавці, і паспорт пам'ятника, який зберігається у районному секторі культури. Стосовно другого, то краєзнавці радянської доби воліли мовчати, хоча у паспорті пам'ятника й зазначено встановлення його у парку підприємства 1929 роком. Насправді ж, відлите погруддя довго не було затребуване, бо, як мовиться, припадало пилюкою на складі цукрозаводу. І в часи війни, восени 1941 року, коли фашистські окупанти зруйнували встановлене ще у 1923 році погруддя основоположника «наукового комунізму» Карла Маркса (до речі, також роботи Каленя Терещенка), то на звільнений п'єдестал помістили погруддя Т. Шевченка.

Звісно, сказати, що фашисти встановили у Городищі пам'ятник Великому Кобзареві радянська влада не могла: факт цей просто замовчувався.

З 2001 року пам'ятники в місті знайшли нові адреси і тепер перебувають на території районної лікарні та на подвір'ї міської середньої школи № 1.

З приводу «четвертого» погруддя, що нібито встановлене у 1930 році в Моринцях, то авторка публікації, побувавши у селі, де народився Тарас, справді побачила його погруддя, яке здавна стоїть у приміщенні середньої школи на сходах, що ведуть на другий поверх. Щоправда, погруддя зовсім не схо-

Могила К.М. Терещенка

же на городищенські. Це — молодий поет, без кожуха і шапки. І зовсім не чавунний, а з бетону, камінчики з якого в одному місці навіть проступають.

— Але це, справді, скульптура Каленя Терещенка, — підтвердив старший науковий співробітник Національного історико-культурного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка» Станіслав Суржко. — Погруддя, можливо, зроблене на цукроварні в Городищі, однак до перших чавунних пам'ятників митця воно, як бачимо, жодного відношення не має.

Варто також додати, що Шевченкіана Каленя Терещенка тих років ще була представлена чудовими пам'ятниками у селі Шевченковому та в м. Шполі.

З усіх них сьогодні на п'єдесталах стоять лише погруддя у Городищі та створене за зразком Терещенкових пам'ятників погруддя у Млієві. Окремі бездумно знищені як «застарілі», інші стали музейними експонатами або, як у Моринцях, прикрашають один із куточків школи.

Дуже прикро, але життєва доля Каленя Терещенка маловідома. За радянських часів забули про нього і як про митця. Втім, і перше, і друге тісно переплітається. Бо вже з тридцятих років, із закінченням «українізації», більшовицька влада зовсім відмовилася від його творчих послуг. Ймовірно, через те, що вважала причетним до колишнього «царського режиму»!.. Адже навчався і майже п'ятнадцять років прожив у Петербурзі!.. Справді, щирий, інтелігентний Калень зовсім не вписувався у тодішню «революційну дійсність» — терору проти всього, що не було комуністичним. До того ж мав ваду в мові. Говорив невиразно, в ніс. І причину цього суттєвого дефекту знаємо. Про неї говорилося на початку розповіді.

Можливо, саме цей чинник послужив тому, що чоловік ішов по життю не з високо піднятою, а опущеною головою. Із усвідомленням меншовартості. Тому не міг віднайти того достойного місця, на яке заслуговував його мистецький талант, — поїхавши та влаштувавшись на роботу, наприклад, у столиці.

Йому ж довелося залишитися у містечках і селах, працювати чи то в школі вчителем малювання, чи то в якомусь «вогнищі радянської культури» — клубі!..

Через те не міг влаштувати й особисте життя. Про яке чи не найбільше дізнаємося зі спогадів його небоги Антоніни — доньки старшого брата Нифонта. «Дядько замолоду був зовні красивий, та вади в мові він дуже соромився. Йй не наважувався замолоду одружитися. Дівчатам, які подобалися йому, він не освідчувався. Та не пропонував руки і серця. А тих, що самі набивалися, він не любив. І не хотів зв'язувати своє життя з ними».

Але все-таки зв'язав! Бо завдяки Антоніні Нифонтівні дещо дізналися і про одруження її дядька, і про його дружину. Отже, ще раз її процитуємо: «Працював він перед Звенигородкою в Почапинцях завклубом при цукроварні (зараз село Лисянського району, — О.О.). Поламав ногу й попав у лікарню. Марія Володимирівна була в цій лікарні санітаркою. Доглядала його й сама женила на собі. Були вони дуже різні по натурі та й по культурі. Дядько був делікатною, м'якосердною, чутливою людиною. А Марія Володимирівна мала нахил до спекуляції і дуже любила цю справу. Щоправда, вона була хорошою господинею, а дядькові обридло поневірятися голодному й брудному. Вже став старий і хотілося більше спокійного життя. Він виконував усі примхи дядини, аби «лихо тихо». Добувати гроші в дядини була

основна ціль до самої смерті. Вона хворіла шизофренією, манією переслідування. Була дуже забобонна, любила лікуватись зіллям і нашпигуванням, і не вірила лікарям. Дядя від сліпоти лікувала пілком із квітучого жита. Через що він зовсім осліп».

Ось такі свідчення. Де за кожним словом — факт. Важкого, злиденного, досить примітивного життя (якщо так можна сказати) людини, яка навчалася в Академії мистецтв у столиці однієї з найбільших держав світу! Людини, талант якої міг би прославити будь-яку країну, а її творіння стали б діамантами світової культури! Адже даремно геніальний скульптор Матвій Манізер, звершуючи величний пам'ятник Тарасу Шевченку у Харкові, багато що запозичив у скромного, а тому майже невідомого творця із Звенигородки Каленя Терещенка!.. Зокрема, композиційні, не головні скульптури, яких у Терещенковому пам'ятнику в Кирилівці було до десятка. І про які ніхто не знає, бо вони, як і увесь пам'ятник, давно знищені. Але, слава Богу, у Харкові він стоїть! Із композиціями. Як і в Каленя. Бо ідеї кралися в усі часи! А в нинішні, інтернетні, — число любителів видати чуже за своє значно зросло!..

Звичайно, більш ніж скромний Калень Мефодійович нікому й нічого не сказав про пам'ятники свого колеги, хоч усе розумів. Та й хто б його слухав? В епоху, коли для генерального секретаря капеерес письменники писали книги, а секретар ставив на них своє ім'я, тобто оголошував своїми?..

Безперечно. У фальшивій державі, із фальшивими цінностями жив Калень Терещенко. Точніше, доживав. Бо що за життя в сліпої людини?.. Якій за сімдесят?.. А саме таку карму мало не двадцять останніх літ ніс скульптор. І насамкінець «скуштував» і принад притулку для людей похилого віку. Де й помер майже у дев'яносто — 3 червня 1969 року.

Поховала його дружина поруч з могилою сестри Софії Терещенко. І, за деякими свідченнями, коли пішла у кращі світи, й сама лягла у вічному сні поруч із чоловіком. То над їхніми могилами було поставлено один металевий хрест, який поіржавів, а насипана земля розмилася дощами.

Так у Звенигородці і сліду Каленя Терещенка не лишилося! Бо перемерли й ті, хто знав його лише як «сліпого дїда». Що плів з лози корзини!

Усі нещастя українців. Усіх поколінь через те, що вони не мали держави!

Трагедія надзвичайно талановитої родини Терещенків, двоє представників якої — Софія і Калень —

навчалися у тій же академії, що й Т. Шевченко (!), а їхній старший брат Нифонт — у двох київських художніх школах — лаврській та рисувальній, — продовження цієї гіркої статистики. Бо Софію за її талант і любов до України на довгі роки запроторили до в'язниці ГУЛАГу. А брати вмовкли, розуміючи, чим ця любов закінчується!.. Хоч незадовго до смерті Софія Мефодіївна говорила, що Каленя від тюрми врятувало те, що ліпив скульптурні портрети Леніна та Маркса.

Шкода. Але і зараз, уже в незалежній Українській державі, багато хто із суцх не може, та й не хоче розуміти різниці між вільною країною з вільним народом і підневільною провінцією, із підневільним населенням, з яким роблять усе, аби воно так і не стало народом.

Мабуть, саме через це так важко повертається до нас історична правда з іменами кращих синів і доньок української землі.

— Нинішні покоління українців так і не віддали належне таланту Каленя Мефодійовича Терещенка, — говорить директор Звенигородського краєзнавчого музею Олена Наріжна. — Скульптор заслужив вдячності нащадків, бо одним із перших розпочав Шевченкіану в пам'ятниках. Тим паче, що його творіння і зараз серед людей.

Так само незаслужено забуті Софія Мефодіївна та Нифонт Мефодійович Терещенки...

Прах нашого, незаслужено забутого, земляка покоїться на одному з кладовищ Звенигородки поруч з могилою сестри Софії — відомої художниці, етнографа і фольклористки.

Разом з Оленою Наріжною ми побували біля місця вічного спочинку Каленя Мефодійовича, його сестри й дружини...

Могили дбайливо доглядають працівники Звенигородського краєзнавчого музею...

Ольга ОСИПЕНКО,
провідний науковий співробітник
музею С. С. Гулака-Артемівського, м.
Городище, Черкаська обл.

P.S. Після публікації в газеті «День» у березні 2010 року доктора філософських наук, професора, академіка, письменника Віктора Жадька «Забуті творці Шевченкіани», з ініціативи дирекції Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського, Національної асоціації українців були проведені роботи та встановлено пам'ятний знак на могилах С. М. Терещенко та К. М. Терещенка.

ГАЛИНА ЯБЛОНСЬКА: «ПІЗНАВАТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА – ТО ВСЕ ОДНО, ЩО ПІДНІМАТИСЯ НА НЕОСЯЖНУ ВИСОКУ ГОРУ»

Цьогоріч четверте успішно пройшов Міжнародний проект-конкурс «Тарас Шевченко єднає народи». Як зароджувався цей масштабний проект та як поширювався країнами світу – про це наша розмова з автором і головою оргкомітету Міжнародного проекту-конкурсу, президентом Міжнародної ліги «Матері і сестри – молоді України», Послом Миру, повним кавалером Ордена княгині Ольги, народною артисткою України, актрисою Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка Галиною Яблонською.

Наталка КАПУСТЯНСЬКА

-Галино Гілярівно, з огляду на Ваш життєвий і творчий шлях, то, здається, що Ви по життю не розлучалися з творчістю Шевченка.

-Дійсно, ви маєте рацію. Шевченко пройшов через усю мою творчість, а отже, через моє життя, – з моїх ранніх кроків актриси – це і перша роль у театрі ім. Івана Франка – Галя у виставі «Назар Стодоля» (яку я до цього уже грала у периферійному театрі), це й Одарка у п'єсі, присвяченій Шевченкові, Івана Кочерги «Пророк», це і трагічна роль Марини в однойменній виставі-інсценізації за поемою Тараса Шевченка. Крім того, часто доводилось читати твори Кобзаря на творчих вечорах і по радіо.

З проголошенням Незалежності України було започатковано Всеукраїнський конкурс читців пам'яті Тараса Шевченка, в якому я багато років була спочатку членом журі, а згодом – головою журі. Це була дуже цікава сторінка в моєму житті, багато доводилось проводити майстер-класів з учасниками конкурсу з метою навчити їх більш глибокому розкриттю творів Тараса Шевченка, розширенню репертуару Шевченкової творчості. У перші роки незалежності при українській асоціації творчої інтелігенції «Світ культури» було створено Лігу «Матері і сестри – воїнам України» для проведення патріотично-виховної діяльності засобами мистецтва у новостворених Збройних Силах України, де мене було обрано президентом ліги. Згодом ця організація стала самостійною, виросла до масштабів міжнародної, розширила свою діяльність, працюючи уже не лише з військовою молоддю, а й із цивільною – студентством, до-

Галина ЯБЛОНСЬКА

привозниками. І, звичайно, у нашій виховній діяльності твори великого Кобзаря звучали дуже часто. А коли при Лізі було створено Героїчний театр «Пам'ять» (ідея його створення запозичена в Олега Ольжича), у виставах якого відображались знакові події нашої історії, визначні постаті України і серед них, звісно, були вистави, присвячені нашому Пророку. Перед цим для написання сценаріїв доводилось опрацювати дуже багато джерел – історичного, публіцистично-літературного матеріалу, який розширював знання, допомагав по-новому побачити події.

-А коли опрацьовували матеріали про Тараса Шевченка, що найбільше вражало?

-З багатьох джерел вимальовувалась величність постаті нашого Пророка. Недаремно ще за життя Шевченка вважали найосвіченішою людиною свого часу, порівнювали з великими посталями епохи Відродження. На мене велике враження справила книга «Живий Шевченко» великого українця Дмитра Нитченка (Дмитро Чуб), довгожителю, який після Другої світової війни емігрував та оселився в далекій Австралії, але душа його була тут – в Україні. Дмитро Нитченко був поетом, публіцистом, дослідником життя Тараса Шевченка. Ця невелика за обсягом книга була дуже густо насичена цікавими маловідомими фактами життя Тараса Григоровича, розкриті такі моменти, де ми справді бачимо

частістю завжди колізія. Геній віддає всього себе, а сучасність – бере від нього те, що здужає взяти».

Весь великий масив інформації про Великого Кобзаря (який кожне нове покоління буде примножувати) і цей останній вислів Євгена Маланюка підвели до гострого, навіть болісного питання: «Що ж ми, нинішні, в уже незалежній Україні, за яку він віддав своє життя, що ми здужаємо взяти від нашого Пророка?». Нарікаємо, що Україна у нас не така, якою хочемо її бачити, що влада у нас не така, якою має бути, а ми, кожен з нас, що ми беремо від нашого Велетня духа?

Поставивши таке запитання перед собою, почала створювати через Героїчний театр «Пам'ять» сценарії, вистави, тематика яких мала б наближати до тої свідомої жертвовності в ім'я кращого майбутнього. Всі ці вистави базувалися на історичному матеріалі, звісно, яким надавалося мистецького забарвлення в театральній мистецькій формі. Після однієї з вистав у Черкасах генерал Микола Шкарабура зазначив: «Один перегляд вашої вистави замінює десятки лекцій про історію української державності, пробуджує національну гордість і любов до нашої багатостраждальної неньки-України».

Серед них народився театралізований сценарій «Йдемо до тебе, Батьку, наш Тарасе», з часом вистава «Геній і сучасність» та «Шевченкові імперативи і ми». Дві останні багато разів показували глядачам, мали гарний прийом – особливо гаряче сприймала молодь, а купа відгуків, подяк, рецензій, цими виставами намагались «спустити» Тараса з п'єдесталу на землю, щоб Шевченко постав живим, близьким і зрозумілим сучасній молоді. Тарас у нас був молодим у виставі «Шевченкові імперативи і ми» й учасники – аматорська молодь.

-Як виникла ідея організувати Міжнародний проект-конкурс «Тарас Шевченко єднає народи»? Це ж не так легко...

-У 2014 році до 200-річчя з дня народження Т. Шевченка ми показували 15 разів виставу «Шевченкові імперативи і ми» у Київському академічному театрі юного глядача на Липках і був прекрасний прийом.

У цьому ж році був проведений Всеукраїнський конкурс читців пам'яті Тараса Шевченка. Фінансування було вже обмежене, але учасники за свій рахунок прибули на конкурс. Біля пам'ятника Тарасу багатолюдні урочистості, де і я особисто читала фрагменти з Тарасової «Марії», і було

велике піднесення. Але через деякий час стало відомо, що Всеукраїнський конкурс читців у 2015 році уже не буде субсидуватися державою, мовляв, «війна», треба заощаджувати кошти. І саме стосовно Шевченка стало якось тривожно і важко, як же ми тепер без нашого Пророка? І от саме тоді народилася ідея започаткувати Міжнародний проект-конкурс «Тарас Шевченко єднає народи» на волонтерських засадах.

-Який формат конкурсу запроваджено?

-Міжнародний проект-конкурс «Тарас Шевченко єднає народи» проходить у трьох конкурсних номінаціях: «Наживо», «Відеоформат», «Мій Шевченко» та трьох позаконкурсних – «Поза часом», «Поклик серця» і «Пам'ять». Номінація «Наживо» – читаний, співаний і театралізований Шевченко. Є ще така підномінація «Діалог культур», де учасники з різних країн, крім Шевченка, своєю мовою читають твори свого національного поета, якого за рівнем вважають достойним Шевченка. Це привернуло велику увагу сучасників. Для тих, хто не може приїхати, є номінація «Відеоформат». Є третя номінація – «Мій Шевченко», де про Шевченка співають, пишуть поезії, оповідання, представляють вишивки, портрети, живопис, який відображає Шевченка і його різні періоди життя.

-Чим запам'ятався нинішній Міжнародний проект-конкурс «Тарас Шевченко єднає народи», окрім того, що в ньому взяло участь понад 60 країн світу?

-Насамперед, тим, що військовий капелан Української церкви – отець Димитрій Присяжний, людина, яка з 2014 року здійснила безліч поїздок на схід України задля підтримки наших захисників, освятив відкриття конкурсу. Освячення чинним та активним військовим капеланом нашого заходу має велике значення для всіх Патріотів України, учасників та організаторів нашого проекту.

Загалом участь у проекті-конкурсі взяли майже півтори тисячі учасників, віком від 4-х до 97-ми років. Тому навіть переможців перерахувати всіх неможливо. Щоправда, один із переможців проекту-конкурсу – бразилець – приїздив до Києва, щоб отримати нагородну відзнаку і познайомитись з Оргкомітетом.

-До речі, Ви згадали про Оргкомітет проекту-конкурсу. Назвіть, будь ласка, хто до нього входить...

-Тетяна Яровицина, Олесь Харченко, Світлана Гордієнко, Михайло Орлюк,

ВІДЧУЛИ СВЯТІСТЬ БІБЛІЙНИХ ПЕРЛИН

Оріяна Сотник, Зоя Донець, Наталія Лісняк, Валентина Ковальська, Меланія Ішук, Зоя Пацало, Мрідула Гош, Василь Неволов, Лариса Кондратюк.

-Про Міжнародний проект-курс «Тарас Шевченко єднає народи» неодноразово писала і зарубіжна преса. Які отримувате відгуки?

-Звісно, схвальні! Ми започаткували Книгу відгуків, де є вже дуже цікаві слова про доцільність такого конкурсу, який виходом України в інформаційний світовий простір є виявом культурної дипломатії. Крім дипломів, медалей, даруємо переможцям книгу «Світ Тараса про Шевченка», де ми збираємо і друкуємо вислови про нашого Пророка представників різних народів, починаючи від його сучасників і до наших днів. Гадаємо, що ця книжка теж є вагомим внеском у справу популяризації Тараса Шевченка, а також у справу налагодження дружніх відносин між народами, взаєморозуміння і миротворення.

-Деякі творчі роботи експонувалися також окремою художньою виставкою в бібліотеці. Чії роботи?

-Справді, у київській бібліотеці з питань мистецтв імені М. Бажана ЦБС Солом'янського району також проходила виставка робіт маленьких українців Анталії (Туреччина). Художні роботи були надіслані на проект-конкурс учнями арт-студії «Чарівний олівець» при ГО «Українська родина» м. Анталія.

-Галино Гілярівно, проект-курс прославився і рекордом України. Кілька слів про рекорд, адже Ви є автором цієї ідеї.

-Так, за фінансового сприяння Петра Кузика та Степана Кубіва зареєстровано новий рекорд України. Завдяки спеціально розробленій комп'ютерній програмі встановлено, що найбільша сумарна довжина вулиць, провулків, бульварів тощо, названих одним іменем, належить тим лінійним об'єктам, які носять ім'я Шевченка, – 2979 км (2 979 845 метрів, тобто близько 3 тисяч кілометрів). Офіційна реєстрація рекорду відбулася 24 червня 2019 року на Чернечій горі у Каневі, де нагородили мене як автора ідеї, а Анатолія Харченка – як виконавця методики.

-Що для Галини Яблонської означає Тарас Шевченко?

-Для мене Україна – це життя. А якщо ми хочемо презентувати Україну, то її треба презентувати нашим генієм – Шевченком. Пізнавати Тараса Шевченка – то все одно, що підніматися на неосяжну високу гору. Що вище піднімаєшся – то більше відкривається безмежність простору, розширюються горизонти. І захоплює дух, і страшно, і радісно, а до гордої засніженої вершини ще йти та йти...

Цю фразу промовляють численні відвідувачі виставки авторських фотографій Олександра Логвиненка з назвою «Храм Гробу Господнього» і підзаголовковим доповненням «Літопис та сучасний погляд», що відкрилась у Білому залі Українського фонду культури імені Бориса Олійника.

Дізнавшись про цей захід, я попросив свого друга народного артиста України Володимира Оберенка скласти мені компанію. Він охоче погодився. Ще б пак: Оберенко сам затишай фотолюбитель, і подібні заходи не пропускає.

І ось ми у виставковому залі. Тут вже чимало відвідувачів негolosно між собою обговорюють побачене. Нас охоплює дивовижне відчуття присутності схопленого фотооб'єктивом і представленого на експонатах. Очі розбігаються: з чого почати?

Перед нами найвідоміша в світі карта-трилітник, складена в 1581 році християнським священником і картографом з німецького Ганновера теологом Генріхом Бантингом. Карта підкреслює центральне місце Єрусалима для християн і зв'язок міста і Святої Землі з усіма народами, що населяють нашу планету. Пелюстки символічно створюють християнський хрест з центром в Єрусалимі. А християнський центр усього світу – біля Гробу Господнього.

Карта-трилітник

-Зверни увагу, – каже Володимир Оберенко, – на пелюстках картограф розмістив ніби три континенти – Європу, Африку та Азію. Але в той час уже було відкрито Америку. Як її представити? Шматочком Південної Америки, і цього досить, щоб глядач мав повне уявлення про більшу територію всесвітньої розпоршеності євреїв. Я читав, що середньовічний творець цього перла не здогадувався про глибину смислу свого твору. Минуло 400 років, а смисл не змінився.

Слова мого друга почули поет Василь Васишко та заслужений журналіст України Петро Швець. Перший з них пошепки зауважив:

- Кажуть, в ній закодована доля людства.

- Все можливо, – погодився Оберенко.

І ніби продовжуючи цю думку, наш погляд вбирає наступний експонат – на тлі голубого неба золота-віє дивовижна стародавня споруда Єврейського кварталу Старого міста Єрусалима, перед якою молода християнка читає Новий завіт. Внизу підпис: «Світло, що йде з минулого, завжди допомагає збагнути теперішнє».

- А я б додав: «І майбутнє», – сказав Петро Швець.

Наближаємось до великого фотосвідка, як назвав Володимир Оберенко панорамний знімок Старого міста. На ньому – будівлі дохристиянської доби. Щоб зберегти їх для людей, які житимуть в далекому майбутньому, за наказом султана Сулеймана, у 1536-1541 роки їх обнесли кріпосними стінами. Їхня протяжність 4,5 кілометра, висота від 5 до 15 метрів, товщина до 5 метрів. Тут зосереджені десятки синагог, церков, монастирів і мечетей. Старе місто поділене на квартали – Єврейський, Християнський, Вірменський та Мусульманський.

- З якої ж точки Логвиненко його знімав? – задумливо примруживши очі, запитує Оберенко і сам же відповідає: – Якщо не з гори Фавор, де відбулося Преображення Ісуса Христа, то з гвинтокрила.

Ніхто з моїх супутників це припущення не підтвердив і не заперечив.

- А може, – посміхнувся поет Васишко, – його підняв на своїх крилах Архангел Гавриїл.

- І це можливо, – не став сумніватися Оберенко.

З трепетом душевним зупиняємось біля зображеного на експонаті входу в Храм Гробу Господнього. Скільки тут побувало прочан! Крізь двійні святі ворота вони прямували в замкнутий вимощений двір Атріум, споруджений у XII столітті після 1-го Хрестового походу та завоювання Єрусалима хрестоносцями в 1099 році. Двір розміром 25x17 метрів викладено камінням, що залишилося ще від будівель доби римського імператора Адріана, це приблизно 130 рік нової ери.

І ось автор фотовиставки веде нас до Голгофи. Колись це був скелястий пагорб заввишки до 5 метрів. Тут розіп'яли Ісуса Христа.

Голгофа – вівтар з розп'яттям Ісуса Христа

Кажуть, своєю назвою Голгофа зобов'язана черепам, які склалися на місці страти злочинців у стародавньому Єрусалимі.

Тепер на цьому місці своєрідний вівтар із зображенням розп'ятого Спасителя, обабіч дві жіночі постаті зі скрушним виглядом – Мати Господа нашого та Марія Магдалина. Трохи нижче – ікона Діви Марії з Малюком. Перед ними – два свічники з палаючими свічками. Стоїмо, дивимось, думаємо.

Олександр ЛОГВИНЕНКО

Хтось із відвідувачів, які йшли повз, вигукнув:

- Нам би таку Голгофу для тих, хто вчинив війну на Донбасі. Десятому заказували б...

Ми з Оберенком багатозначно перезирнулися.

Жваве обговорення викликало мальовниче мозаїчне панно про те, як знімали з хреста Ісуса Христа, як намащували Його миром і несли у склеп. Одних не влаштувало поєднання трьох сюжетних явищ, дехто називав це штукарством. Тонкі знавці фотографування акцентували увагу на авторському вмінні запалити у глядачів звичайну цікавість і захоплення красою біблійних подій. А це – мистецтво, яке дається не кожному. Перебиваючи імпровізовану суперечку, пролунав баритон Володимира Оберенка:

- Автору знімка Олександру Логвиненку треба дякувати за те, що зумів фотооб'єктивом передати глибину суті картини і вона запліднила наше мислення.

- І то правда, – погодились відвідувачі.

До роздумів спонукали тематичний фоторепортаж із скупими, але змістовними текстовками про Кувуклію – невелику купольну каплицю, розташовану в центрі Храму Гробу Господнього. Ми побачили її в ремонтних рихтуваннях, після ремонту і зайшли всередину. Перше приміщення при вході – Приділ Ангела. Окремо експонується Ложе Гробу Господнього. Побувати тут, за твердженням Олександра Логвиненка, є мрією всього свідомого життя віруючої людини.

- А таки правда, – підсумовує мандрівку біблійними фотомісцями Єрусалима Володимир Оберенко, – відчуваєш їхню присутність і святість божественних перлин.

- У цьому і полягає одне з наших головних завдань, – коментує голова Українського фонду культури імені Бориса Олійника, відомий письменник, академік Олександр Бакуменко. – Влаштовані у нас виставки живопису, художніх портретів особистостей культури і мистецтва, вишиванок, а також доробок провідних майстрів фотосправи, таких, як Олександр Логвиненко, сприяють формуванню у людей різного віку естетичних смаків, розуміння того, що краса, особливо коли вона обрамлена божественним німбом, врятує світ.

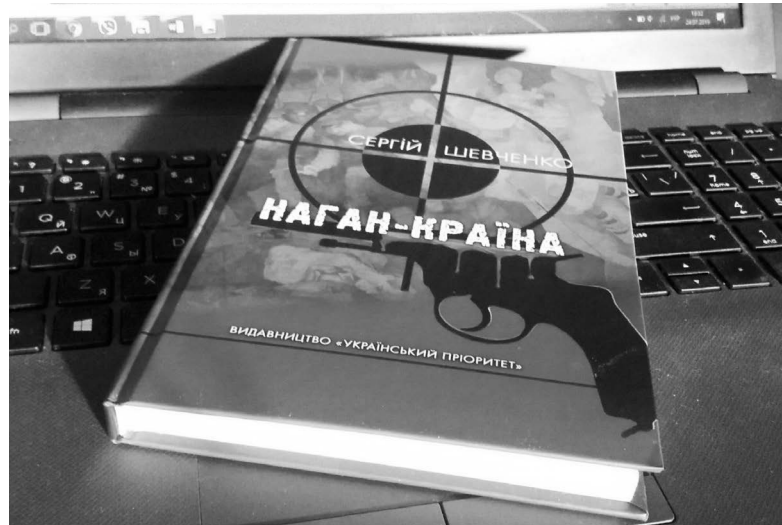
ПРО «НАГАН-КРАЇНУ» І ГОЛОВНИЙ САМОЗАХИСТ УКРАЇНЦІВ

«Наган-країна» – це книжка про політичний терор у СРСР, соловецьку трагедію, «розстріляне відродження» України... Та водночас це видання і про злочини сучасні, що їх вчинила сусідня держава: анексію Криму і збройну агресію, яку палій війни Кремль уперто маскує під «миротворчу операцію» на Донбасі.

Про злочини панівних режимів «Наган-країни» пише Сергій Шевченко – фаховий журналіст і дослідник, у минулому працівник наукової установи. Він – автор книжок «Українські Соловки», «Архіпелаг особливо-го призначення», «Соловецький реквієм» та інших, виданих у Києві з початку 2000-х років. Нова збірка історичних нарисів, архівних розвідок і статей, що побачила світ у видавництві «Український пріоритет», як і згадані ранні твори митця, фокусується на «головному самозахисті українців» (це вислів письменника-філософа Євгена Сверстюка). Що розуміти під самозахистом? Місія нинішніх поколінь – захистити здобутки нації в боротьбі з імперською гідрою, вважає публіцист і активний громадський діяч Сергій Шевченко (він – секретар Національної спілки журналістів України, член експертної ради Держкомтелерадіо з питань аналізу та оцінки видавничої продукції щодо віднесення її до такої, яка не дозволена до розповсюдження на території України). Спираючись на розсекречені архівні джерела, автор-дослідник дивиться в корінь збройної агресії історико-політичного утворення, названого Наган-країною, і поділяє думку про те, що в умовах потужної інформаційної війни, розв'язаної проти України, виховання національної пам'яті – то *головний самозахист*.

ВІД ВІЙНИ ДО ВІЙНИ

Цьогорічний календар історичних дат нагадав письменникові, що в грудні – 85-ті роковини розстрілів українських літераторів Григорія Косинки, Олексі Влизька, Костя Буревія, Дмитра Фальківського, Івана й Тараса Крушельницьких... У червоній імперії митців карали як «терорис-

Нова збірка публіцистики

тів» (знайома риторика: згадаймо політичного бранця путінського режиму, митця Олега Сенцова). Насправді в 1930-х страта активних діячів-інтелектуалів, носіїв духовності нації була елементом комуністичного терору, зазначає Сергій Шевченко. Відтоді Кремль, з його «керованою демократією», не став іншим. У системі державного устрою країни, проголошеної правонаступницею зниклого Союзу, демократичні права і свободи – під п'ятою інтересів панівної влади. Як образно висловився про державу з чекістською верхівкою житель Москви Олександр Кушталов, «уся наша країна певною мірою залишилася Соловками, але в дещо полегшеному форматі, у форматі Соловки-Light».

Публіцист кидає погляд у минуле й нагадує про іншу війну – предтечу збройного наступу Наган-країни. Волелюбних українців карали в імперії, що законмірно мала канути в Лету, але... з'явилася її наступниця, «реінкарнована агресивна (ядерна!) Наган-країна, що тероризує і сусідні держави, і весь світ». «Не одне десятиліття керована чекістами й духовними нащадками кремлівських «залізних наркомів і тих, що з ними», вона так і не позбулася ординського вождізму», – читаємо у вступній статті збірки. На цьому, власне, Наган-країна й тримається: спираючись на багнети, імперія воює заради самозбереження.

З перших рядків автор збірки перекидає правдивий, з документальним фундаментом місток у часі – від війни до війни. Не випадково на початку книжки вмі-

щено цитату з виданої торік фотопоеми Леоніда Логвиненка «Танго білих лисиць» – її правда цілком співзвучна громадянській позиції Сергія Шевченка: «Кажемо: «Операція...» – антитерористична, об'єднаних сил, але не війна. А коли врешті-решт вичавлюємо з себе це слово, то обов'язково додаємо – «гібридна», щоб надати теперішній війні якоїсь нібито нової якості. А вона, війна, така ж, як і сотні років тому, – національно-визвольна...»

Або ми, або вони... Звучить жорстоко. Але така правда.

І хоч би як маскувалися московські вовки в баранячих кожухах під фальшиву «миротворчість», шило в мішку не втаїться.

ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ

Коротко про автора збірки. Сергій Шевченко народився в Краматорську й жив до студентських літ на Донеччині, яку знає не з чуток. Наприкінці 1970-х працював як журналіст-практикант у редакціях газет Макіївки й Донецька. Бував у заводських цехах, де працювали його батьки-робітники, у шахтах, на будівництвах... Восени 2015-го виїздив з групою письменників у «зону АТО», зустрічався з вояками в Слов'янську, Краматорську, Дружківці, Новоекономічному. Писав про війну як блогер – в асоціаціях з терором Кремля 1930-х, а відтак визріла ідея видати книжку, що оповідає і про буремне сьогодення, і про важку минувшину.

Герої історичних нарисів – репресовані українці Олексі Влизько, Іро Вакар, Валер'ян Поліщук, Павло Филиппович, Ієо Шкурулій, Василь Вразливий, Євген Черняк,

Петро Демчук – інтелектуали, чий долі досліджував митець. Він же – ініціатор всеукраїнської інформаційної акції «Рік жертв Великого терору» (2016-2017). Чимало творів цієї тематики публікував у пресі на злобу дня, з нагоди 80-х роковин соловецької трагедії. І суспільна оцінка зробленого – відповідна: за статтю, вміщену в аналітичному тижневику, удостоєний Премії імені Івана Франка в галузі інформаційної діяльності (до речі, Сергій Шевченко – єдиний, кого відзначено цією премією двічі – у 2007 і 2018 роках). Крім того, він – лауреат заснованої Держкомтелерадіо щорічної Премії імені В'ячеслава Чорновола за кращу публіцистичну роботу в галузі журналістики (2014) та премій, присуджуваних Національною спілкою журналістів України (2004), Українським фондом культури (2011), Київською міською державною адміністрацією (2014).

Автор книжки «Наган-країна» цитує архівні джерела мовою оригіналу, а також вживає у власних текстах терміни «совети», «советський», аббревіатури «ГПУ», «НКВД», «СЛОН» – на означення загальносоюзних каральних структур і концтаборів доби советсько-російської окупації України. У його статтях читач більше дізнається про людей, репресованих у ленінсько-сталінські часи. «Це важливо знати й пам'ятати, бо ж надто схожим є кривавий почерк луб'янсько-кремлівських катів советської доби і катів новітніх – з реанімованої «імперії зла», – пише дослідник. У 1937-му з волі кремлівських дурисвітів такий собі капітан держбезпеки Матвеев «гасив» світильники розуму – розстрілював аристократів духу в глухому закутку карельської землі, а в наш час «послідовники тих «гасильників» розмахують смолоскипом війни», прагнуть нищити патріотів-захисників – національно свідому частину українства.

Публіцист доводить, що Наган-країна зухвало вбивала й убиває по цей час – «руками спецслужб, найманців-терористів – руками тих, кого українці влучно називають «іхтамнет»... Черговому загарбникові, що оцарився під рубіновими зірками Наган-країни, заплямованої народобивством і масовими стратами жертв політичного терору, пам'ять про злочини ленінсько-сталінського

режиму – це кістка в горлі. Верховоду держави-агресора нудить від осуду злочинів більшовицьких кровопивць – бо й сам того поля ягода. Навіть більше – «це об'єкт для психіатрів» (саме так охарактеризував продовжувача справи комуно-нацистських диктаторів ветеран зовнішньої розвідки України Василь Богдан). З цитованих рядків видно: мова творів Сергія Шевченка образна, барвіста, а історичні паралелі в статтях і нарисах, як стрілка компаса, точно вказують напрям, з якого атакував і атакує ворог.

Загалом творчість митця спрямована на утвердження національної свідомості українців, демократизацію і консолідацію суспільства – на це звертають увагу й рецензенти, серед яких правозахисник і публіцист Василь Овсієнко, вчений секретар відділу історії державного терору радянської доби Інституту історії України НАН України Роман Подкур (до речі, останній у липні 2019-го очолив Національну комісію з реабілітації). Актуальна тема другої частини збірки й у світлі законодавчого вдосконалення процедури реабілітації в Україні жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років.

Нова книжка складена переважно з текстів без ілюстрацій і не містить післяслова. Так вирішив автор. Натомість фінальний абзац її останньої статті – «Цвіт нації нищили за любов до України, а кати «реабілітували» себе» – як постріл у скроню поліційно-чекістському монстрові: «З молоком матері, з юних літ сини й доньки народів-сусідів мають увібрати розуміння того, з якої «шинелі» вийшла агресивна спадкоємиця СРСР. І завжди бути готовим до самозахисту, поки там банкує, набиваючи власні кишені, провідна верства чергового поліційно-чекістського «моноліту». Він прагне втриматися біля керма, помішуючи на вогні збройних авантюр «общій котьол» так званого російського світу. Однак історія свідчить: мрії Кремля перетопити все і вся на один мертвий камінь – утопічні. З подібних каменів виходять лише непогані надгробки для імперій».

Людмила МЕХ, заслужений журналіст України

Євген БУКЕТ, головний редактор газети «Культура і життя»

10 РОКІВ ЖИТТЯ ПАЛАЦУ ГЕТЬМАНА УКРАЇНИ КИРИЛА РОЗУМОВСЬКОГО

Відреставрований і відкритий для відвідування палац гетьмана України Кирила Розумовського є прикладом повернення із забуття не лише пам'ятки архітектури, а й цілої епохи, переконливим прикладом відродження історії нашої держави.

Юлія ФУРСОВА

2 2 серпня 2009 р. стало знаменним для жителів Батурина та України, адже після тривалої реставрації 2003-2008 рр., яка здійснювалась з ініціативи Віктора Ющенка та за благодійної участі українських меценатів, гетьманський палац гостинно відчинив свої двері для кожного охочого.

Пройдені 10 років засвідчили Україні та й світові, що зусилля, спрямовані на реставрацію та відкриття палацу, були не марними, і сьогодні палац є гідним свого власника гетьмана Кирила Розумовського та гетьманського Батурина. Це — унікальне і цікаве місце з надзвичайними історіями та легендами, він радує відвідувачів прекрасним архітектурним стилем, вишуканим парковим ландшафтом, цікавою екскурсією. Гетьманський палац є своєрідним символом Батурина, важливим туристичним об'єктом України, осередком проведення різноманітних культурно-мистецьких заходів, центром популяризації історії Гетьманщини.

Плідна та багатогранна активна діяльність працівників НІКЗ «Гетьманська столиця» і не байдужих до історії людей стали запорукою створення й подальшого формування музейної експозиції у гетьманському палаці. Колектив постійно працює над створенням нових виставок, головною метою яких є розкриття важливості періоду Гетьманщини і правдивого висвітлення визначних діячів нашої історії та ролі гетьманського Батурина в історії України. Сьогодні експозиція палацу занурює в атмосферу періоду Гетьманщини, розповідає про тих видатних діячів нашої історії, які доклали великих зусиль, і навіть пожертвували свої життя, заради створення незалежної Української держави.

Палац Гетьмана України Кирила Розумовського, м. Батурин

Завдяки клопіткій роботі працівників НІКЗ «Гетьманська столиця» палац щороку поповнюється значними експонатами, кожен охочий має змогу побачити на власні очі ті речі, що належали гетьману Кирилу Розумовському та були подаровані його прямим нащадком Грегором Розумовським з приватного зібрання: палаш лейб-компанійський XVIII ст. та універсал Кирила Ро-

тхненником та організатором різних культурно-мистецьких заходів, платформою для проведення наукових конференцій, презентації видань з історії України та Батурина. Двері гетьманського палацу завжди відчинені для творчої співпраці, а колектив постійно працює над тим, щоб кожен захід був цікавим і змістовним. У палаці було започатковано проведення різних культур-

Учасники II «Розум-фесту»

зовського 1763 р. Крім того, експозицію доповнюють й інші оригінальні речі: печатка суконної фабрики Кирила Розумовського XVIII ст., фрагменти надгробного пам'ятника гетьмана Кирила Розумовського роботи скульптора Івана Мартоса 1805 р.

Палац гетьмана України Кирила Розумовського є ідейним на-

но-мистецьких заходів, які за ці десять років стали традиційними та згуртували навколо себе прихильників. У 2010 р. з нагоди відзначення річниці з дня народження Кирила Розумовського було започатковано захід «На гостинах у гетьмана», залучивши творчу молодь, вже три роки поспіль ми проводимо дитячий щоріч-

ний конкурс «Розум-Фест», який за цей час зібрав 115 учасників. З 2012 р. у гетьманському палаці щороку проводиться обласний музичний фестиваль-конкурс молодих виконавців імені Андрія Розумовського. Фестиваль названий на честь сина гетьмана України, видатного дипломата та мецената, останнього власника палацу — Андрія Кириловича Розумовського. Аналогів проведення такого фестивалю-конкурсу, організованих музейними закладами, немає взагалі. Так, за сім років у конкурсі взяло участь 317 дітей, 127 з яких стали переможцями! Одним із грандіозних заходів, що відбувся 23 серпня 2018 р. на території поряд з палацом, став великий проект Руслани «Ренесанс Незалежності», в якому взяли участь симфонічний оркестр «Київська камерата» та шоу-балет «Життя», гурти «Тартак» та «Kozak System», Катя Чілі, український скрипаль-віртуоз Василь Попадюк.

Гетьманський палац з його особливою атмосферою є популярним місцем для проведення різноманітних фотосесій та урочистих подій. У такому важливому для кожного українця місці вважається за честь навки поєднати свої долі, і за ці роки у гетьманському палаці серед урочистої атмосфери 220 закоханих пар сказали одне одному: «Так!».

Про визнання палацу як важливого культурно-мистецького центру засвідчує і увага до нього представників влади різних рівнів, офіційних представників іноземних країн, дипломатів. Так, гетьманський палац приймав з офіційними візитами двох Президентів України — Віктора Ющенка у 2009 р. та Петра Порошенка у 2019 р. Крім того, у палаці проходили різноманітні заходи державного рівня, наради. Стіни гетьманського палацу неодноразово ставали місцем ухвалення важливих державних рішень та підписання угод.

Палац гетьмана України Кирила Розумовського, безперечно, є одним із найпопулярніших музейних закладів України. Сьогодні ми з упевненістю можемо говорити, що кількість відвідувачів щороку лише зростає, адже з мо-

Парадна зала гетьманського палацу

менту відкриття його відвідало 407 тисяч екскурсантів, які прослухали 32 тисячі екскурсій. Серед великої кількості відвідувачів палацу гетьмана України Кирила Розумовського були не лише туристи з України, а й з близького та дальнього зарубіжжя.

Визнанням того факту, що гетьманський палац відіграє важливу роль у розвитку культури та туризму України, вивченні та популяризації її історії, є і різні відзнаки та нагороди. Він посів перше місце у Всеукраїнській акції «Музейна подія року – 2009» та призове місце у фіналі Всеукраїнської акції «7 чудес України» у 2011 р.

І нехай перший зроблений запис у книзі відгуків палацу, який залишив Президент України Віктор Ющенко, стане для кожного основним мотивом для відвідання гетьманського Батурина та відродженого палацу гетьмана Кирила Розумовського. «В добру, щасливу путь — Українське відродження! Хай цей музей дає можливість кожному, хто його відвідає, відчувати своє рідне коріння, відновити загублену пам'ять, усвідомити свою історичну власну місію перед своїм народом, перед своєю Державою, перед своїми дітьми та онуками».

ПЕРШИЙ КОБЗАРСЬКИЙ ВЕЧІР ТА ІНШІ УКРАЇНСЬКІ ПОДІЇ В ПЕРЕМИШЛІ

Нещодавно українська громада в Перемишлі мала унікальну нагоду послухати заслуженого артиста України, кобзаря та бандуриста Тараса СИЛЕНКА.

Йому вдалося зворожити перемишльську публіку на шевченківському вечорі. Окрім неімовірного виконання пісні на слова Шевченка – «Гамалія», Тарас справив також на всіх велике враження своєю промовою про важливість постаті геніально-го поета в житті кожного українця. Одного невеликого виступу перемишлянам було замало, тому наступного вечора всі охочі могли ще раз прийти в Народний Дім, щоб вповні зануритися в світ кобзарського мистецтва. Потужний спів та віртуозна гра на бандурі зачіпляла за живе і не відпускала протягом усього вечора. З допомогою одного лише інструмента та голосу Тарас Силенко переніс усіх слухачів у часі та просторі. Починаючи від стародавніх, ще дохристиянських веснянок, пісень доби Київської Русі, козацьких дум, гайдамацьких пісень з часів Коліївщини, і аж до пісень української революції ХХ ст. Голос Тараса одного разу величавий та маршовий, а іншого – ніжний та ліричний, переливався зі звуками струн старосвітської бандури, створюючи надзвичайний медитативний настрій. Під час його гри можна було почути брязкіт козацьких шабел, свист куль, степовий вітер та шум гаїв. Здається, ніхто з присутніх не помітив, як разом із дивовижною музикою, яка пролітала кризь чергові століття української історії, минуло майже три години звичайного земного часу.

Третього дня Тарас Силенко завітав із концертом до української школи ім. о. Маркіяна Шашкевича. Своєю розповіддю про історію України він зміг зацікавити навіть наймолодших учнів. Діти з захопленням і в тиші слухали співи кобзаря, а коли була нагода – підспівували та підтанцювали.

Окрім цього, Тарас Силенко відвідав також реабілітаційний центр у Пралківцях. Під час цього виступу у багатьох на очах можна було помітити сльози. Опісля люди з радістю підходили, щоб поспілкуватися та висловити своє захоплення. Концертом, який завершив цьогорічне турне бандуриста по перемишльській землі, був концерт у місті Рясів у місцевій бібліотеці.

Для багатьох українців Закарпаття приїзд кобзаря до Перемишля був першою нагодою познайомитися із кобзарським мистецтвом. Ще до сьогодні чуємо від людей слова вдячності за можливість відчувати це духовне піднесення, яке

подарував під час свого виступу Тарас Силенко. А на майбутнє ми вирішили не зупинятися на одній зустрічі й організувати циклічні «кобзарські вечори», аби щоразу надихатися і черпати нову енергію.

Також нещодавно в Народному Домі у Перемишлі всі охочі мали нагоду побувати на концерті унікального гурту «KRACHKYVKA Village Band». Музиканти відтворюють автентичний фольклор села Крячківка на Полтавщині. Окрім музики та співу, слухачі мали змогу взяти участь у майстер-класах з народних танців.

Народний Дім у Перемишлі – це унікальне місце, що було споруджене українською громадою. Ініціатором будівництва був відомий український громадський діяч Теофіл Кормош у 1901 році. Побудований 1904 року акціонерним товариством «Народний дім» у Перемишлі. На сцені кіно-театру, що був розташований тут, виступали Іван Франко і Соломія Крушельницька.

2011 року місто продало його спільці українців за 1% вартості, і відтоді це місце є центром життя української громади. Мільйони злотих уже пішли на його ремонт і ще мільйони підуть на подальшу віднову.

Українська громада в Перемишлі – це більше 2000 осіб, тут діє українська школа, а в Народному Домі майже через день відбуваються цікаві події.

Наталія КІХ, Перемишль

ЗНАЙДЕНО СКАРБ МОНЕТ

Багато таємниць ще приховує українська земля, і кожна з них таїть у собі свідчення різноманітної історії нашої держави. Знайдений нещодавно скарб у місті Збаражі тому свідчення.

Місто Збараж від 1919 року входило до Тернопільського воєводства Другої Польської республіки. Відтоді й аж до 1939 р. на цих землях функціонувала польська грошова система.

Уже на період 1923 року у Збараській парафії налічувалось 20 тисяч парафіян римо-католиків. Комплекс монастиря оо. Бернардинів зведений у 1746-1755 рр. за проектом архітектора з Сілезії Йогана Ганца, 23 липня 1752 р. відбулася бенедикція костелу, освяченого в ім'я Св. Антонія Падуанського. Окрім костелу, до комплексу монастиря входять дзвіниця, корпус келій. Також відомо, що в 1755 р. монастир був обнесений муром.

У 1946 році францисканці за розпорядженням комуністичної влади були змушені примусово покинути монастир та костел і втікати геть зі Збаража. За часів комуністичного поневолення монастир і костел використовувались не за призначенням і зазнали великих руйнувань. На даний час костел св. Антонія входить до складу Національного заповідника «Замки Тернопілля», римо-католицька ж громада Збаража лише його орендує.

2 серпня 2019 року під час земляних робіт працівниками заповідника на території двору монастиря оо. Бернардинів у м. Збаражі на глибині 1 м було виявлено скляну посудину, наповнену монетами (Республіки Польща) міжвоєнного періоду 1923-1939 рр. Посудину при копанні екскаватором, на жаль, було пошкоджено. Вага знайденого скарбу становить 5,5 кг. До складу монет входять номінали: 2, 5, 10, 20 та 50 грош, а також декілька монет – 1 злотий; а саме: 2 гроші – 30 шт.; 5 грош – 300 шт.; 10 грош – 500 шт.; 20 грош – 1150 шт.; 50 грош – 7 шт. та 1 злотий – 4 шт. Також ще залишається незначна частина неідентифікованих монет, які потребують детального вивчення та подальших досліджень. На аверсі – державний герб Польщі: увінчаний короною орел, навколо якого напис «RZECZPOSPOLITA POLSKA» – знак WJ (гравер Wojciech Jastrzębowski). Вгорі над орлом – дата карбування. На їхньому реверсі позначено номінал та внизу напис: «GROSZE». Хто й коли саме міг закопати гроші біля монастиря, наразі невідомо.

У результаті грошової реформи 1924

р. Польща отримала стабільну валюту – злотий, який, незважаючи на складні економічні умови, зумів втримати свої позиції аж до вересня 1939 р. Водночас уряд вдалося стабілізувати цінову ситуацію, забезпечити збалансованість бюджету, утримати під контролем стан валютного ринку.

Після опрацювання та підрахунку знайденого скарбу встановлено вартість монет, яка складає майже 335 злотих, що дорівнює зарплаті вчителя періоду 1930-х років. Тоді ж професор Львівського університету заробляв 700-900 зл. на місяць, а полковник польської армії – близько 1100 зл. Денний заробіток жінця – 1-1,5 зл., сільськогосподарського робітника в час весняно-польових робіт, який працював з власними кінями, – 6,9 зл., некваліфікованого робітника у Львові – бл. 25 зл. на тиждень. При цьому 1 морг (0,56 га) поля, залежно від якості землі, оцінювався в 1000-1500 зл., корова коштувала 120-150 зл., 1 кг масла – 2,92 зл., 1 кг цукру – 1,43 зл., яйце – 7-8 грошів, кілограмовий буханець житнього хліба – 29 грошів, 1 кг волового м'яса 1,04 зл., 10 кг вугілля – 63 гроші, 1 кг мила – 1,17 зл., вартість трамвайного квитка у Львові – 20 грошів. У 1930-х роках коливання цін було незначним. Разом з тим, на відміну від дешевої продукції сільського господарства, ціни на промислові та монополні товари (спирт, алкогольні напої, тютюн, сірники тощо) були високими.

Після знайдення скарбу працівниками було викликано наряд поліції, який склав протокол та передав цю цікаву знахідку науковцям Національного заповідника «Замки Тернопілля» для опрацювання та подальшого вивчення.

Оксана БРЕГІН, молодший науковий співробітник фондового відділу Національного заповідника «Замки Тернопілля»

Оксана ПРИШЛЯК, молодший науковий співробітник фондового відділу Національного заповідника «Замки Тернопілля»

